

Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXI/99/2016
Rady Miejskiej w Błazowej z dnia 25.04.2016 r.
w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad
Zabytkami na lata 2016 – 2019 dla Miasta i Gminy Błazowa

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
NA LATA 2016 – 2019
DLA MIASTA I GMINY BŁĄŻOWA**

Błazowa, 2016

Wstęp	3
1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami relacje GPONZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym	12
3.2. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	15
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	21
4.1. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy. Analiza dokumentów programowych Gminy.	21
4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu	30
4.2.1. Zarys historii obszaru gminy	30
4.2.2. Krajobraz kulturowy	33
4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	33
4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	34
4.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	38
4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	43
4.5. Zabytki archeologiczne	44
4.6. Dziedzictwo niematerialne	45
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	48
6. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania	50
7. Instrumenty wdrażania gminnego programu opieki nad zabytkami	52
8. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta I Gminy Błazowa	53
ANEKSY	58

Wstęp

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym czynnikiem życia i działalności człowieka. Zabytki, będące materialnym świadectwem przeszłości, są tym elementem kultury, który przyczynia się do kształtowania krajobrazu kulturowego.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami jest dokumentem o charakterze cyklicznym, co wynika z definicji określonej w ustawie. Biorąc pod uwagę rozpoznanie złożonej problematyki i wyznaczając priorytetowe kierunki, będące istotnym punktem odniesienia dla programów tworzonych w latach następnych warto zaznaczyć, że program opracowany na pierwsze cztery lata ma znaczenie kluczowe dla kolejnych programów w tym zakresie. Kolejne programy powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Przedmiotem programu jest Gmina Błazowa, jako region administracyjny oraz miejsce lokalizacji zabytków objętych Programem.

Celem Programu jest określenie zadań mających na celu osiągnięcie poprawy w zakresie stanu zachowania oraz utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Błazowa. Zadania te określone są w odniesieniu do całej Gminy jako regionu administracyjnego, do wszystkich obiektów zabytkowych i całości problematyki opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami ma określić stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji.

Nadrzędnym celem Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Błazowa na lata 2016 – 2019 jest zahamowanie procesów degradacji zabytków i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy, wykorzystanie tych zasobów dla potrzeb kształtowania atrakcyjnego wizerunku Gminy. Celem programu jest uwzględnienie przy podejmowaniu działań uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, a także doprowadzenie do poprawy stanu zachowania zabytków.

Program powinien również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy. Wskazane w Programie działania, oprócz poprawy stanu zabytków, powinny być skierowane na ich adaptację i rewaloryzację, a także na zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Działania te mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności Gminy, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorzady wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

• **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.- Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.) w przepisach:

- Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa na rodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą z równoważonego rozwoju”.

- Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

• **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:

- Art. 3: definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- Art. 4: objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

„zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

- Art. 5: określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac

konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

- Art. 6: klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. nr 85, poz. 539, z 1998 r. nr 106 poz. 668, z 2001 r. nr 129 poz. 1440 oraz z 2002 r. nr 113 poz. 984),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

- Art 7: reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1. Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.
2. Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

3. Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczące w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Rejestr zabytków - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków- na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu- w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Pomnik historii - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

Park kulturowy- jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- Art. 16 ust. 1: wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- Art. 17: określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku krajobrazowego, związane z prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczeniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.

- Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

-Art. 19: wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

- Art. 20: mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

-Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

-Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Burmistrz (prezydent miasta, wójt) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków”.

- Art. 89: wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków”.

• **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. 2013 poz. 594 ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

• **Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. 2012 nr 647, ze zm.). Ustawa, określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

• **Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1409). Ustawa- Prawo budowlane, normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, m.in. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami- w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i

obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

- **Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. 2013 poz. 1232), która mówi m.in. o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

- **Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. O ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 627), której przepisy określają m. in. kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. O gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. 2010 nr 102 poz. 651). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa m.in. postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

- **Ustawie z dnia 25 października 1991 r. O organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 406). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki- ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej- prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy m.in. sprawowanie opieki nad zabytkami (art. 32 ust. 1, 2).

- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536, ze zm.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. O muzeach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 987). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej,

kształtowa nie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).

Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:

- „1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
- 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
- 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
- 5) urządzanie wystaw,
- 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
- 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
- 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,
- 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).

Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum (art. 6 ust. 4).

• **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.).
Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

• **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. 2011 nr 123 poz. 698, ze zm.).

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Błazowa na lata 2016 – 2019 powstał w oparciu o dokumenty programowe gminy, województwa podkarpackiego i dokumenty krajowe.

3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Relacje GPONZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym.

• Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby, są niezwykle ważnym dokumentem, związanym z ochroną zabytków w Polsce. W dokumencie zapisano między innymi: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

W opracowaniu zostały zawarte cele i zadania dla Programu Krajowego. Stwierdzono, że „celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

Za istotne, uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich porządkujących sferę ochrony zabytków, które dotyczą konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych. Podstawowe zasady konserwatorskie:

- Zasady *primum non nocere* (z łac.- po pierwsze nie szkodzić);
- Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji;
- Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
- Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
- Zasady odwracalności metod i materiałów;
- Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dokumencie do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące założenia w zakresie:

- Uwarunkowań dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami: określenie stanu zabytków: nieruchomości, ruchomych i archeologicznych oraz stanu zabytków techniki, pomników historii i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Dodatkowo ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i stan uregulowań finansowych, organizacyjnych i prawnych.

- Działań o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa;

przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.

- Systemu finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
- Dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania: co oznacza ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
- Kształcenia i edukacji: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.
- Współpracy międzynarodowej: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

• **Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004- 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą;
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
- poprawa warunków działalności artystycznej;
- efektywna promocja twórczości;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004- 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii.

Jednym z nich jest **Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”**.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.
- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

• **Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną między innymi dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej- w tym infrastruktury kulturalnej- oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

• **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014-2017**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014- 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. Z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych. Program ma na celu także zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamierza przeznaczyć na jego realizację 26,5 mln zł. Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

• **Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 (KPZK 2030)**

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030, przyjęta została uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

• **Narodowy Program Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004- 2013”**

Narodowy Program Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004- 2013”, przyjęty przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. Jest to dokument, opracowanym w celu wdrożenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury. Główną przesłanką do sformułowania tego programu jest uznanie zasobów dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Określa on działania na lata 2004- 2013 wytyczając następujące strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawnego- finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie;
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

3.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

Dokumentami planistycznymi sporządzonymi dla obszaru województwa podkarpackiego są:

Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2020 wyznacza kierunki polityki regionalnej dla różnych poziomów administracji samorządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Dokument przyjęty został uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego nr XXXVII/697/13 z dnia 26 sierpnia 2013 r. Strategia uwzględnia uwagi i propozycje zgłoszone podczas konsultacji społecznych dokumentu przez szeroki krąg podmiotów m.in.: jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, uczelnie i organizacje pozarządowe. Wobec narastającego zjawiska globalizacji w krajach stanowiących wspólnotę w ramach Unii Europejskiej, kluczowym staje się działanie w sferze kształtowania kulturowej tożsamości regionalnej. Dlatego jako jeden z głównych celów rozwoju kultury województwa podkarpackiego przyjęto kształtowanie jego kulturowej tożsamości. Oznacza to konieczność podejmowania działań wspomagających budowanie wokół istniejącego tutaj dziedzictwa kulturowego i tradycji — podkarpackiej świadomości regionalnej. Realizować się on powinien poprzez zachowanie i odbudowę dziedzictwa kulturowego, wspieranie twórczości artystycznej oraz ochronę krajobrazu kulturowo - przyrodniczego wsi i miast. Wkład w realizację tego celu mogą wnieść wszystkie społeczności lokalne regionu i wszyscy mieszkańcy, wszystkie struktury administracyjne — regionalne i lokalne. Warto pamiętać o historii Podkarpacia, wnoszącej do spuścizny przeszłości bogate i zróżnicowane dziedzictwo narodowe, odzwierciedlające dzieje i kulturę regionu. Przez stulecia region funkcjonował w ramach odrębnych struktur administracyjnych, z innymi niż obecnie centrami władzy, odznaczał się różnorodnością etniczną, narodowościową, wyznaniową i kulturową.

Strategia konstytuuje działania władz województwa, a jej zakres w istotny sposób determinuje procesy rozwojowe regionu. Jest ważnym punktem odniesienia dla powstających na poziomie województwa dokumentów programowych i planistycznych. Nadrzędne miejsce w strategii zajmują działania mające na celu rozwój konkurencyjnej gospodarki i wzrost gospodarczy regionu.

Jako działanie 1.3 w priorytecie 1 „Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka” Strategia przyjmuje Turystykę, gdzie celem jest Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu. Jednym z zakładanych efektów realizowanych działań jest poprawa dostępności i ekspozycji turystycznej.

Z kolei w priorytecie 2 „Kapitał ludzki i społeczny”, działaniem 2.2 określono Kulturę i dziedzictwo kulturowe. Celem jest tu Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu. Efekty realizowanych działań zakładają in. in. powstanie infrastruktury kulturalnej odpowiadającej oczekiwaniom współczesnego twórcy i odbiorcy kultury oraz wykorzystującej atuty regionu w zakresie dziedzictwa kulturowego (Kierunek działań 2.2.1 Tworzenie warunków zapewnienia możliwie równego i powszechnego dostępu do oferty kulturalnej, w tym do kultury wysokiej).

Kierunek działań 2.2.2 kładzie nacisk na wzmocnienie wizerunku regionu poprzez:

- wzrost kompetencji kulturowych i artystycznych poprzez edukację kulturalną zarówno na poziomie przygotowania kadr do realizacji zadań z dziedziny kultury, jak też świadomych odbiorców działalności kulturalnej,
- zwiększenie uczestnictwa podkarpackich instytucji kultury w programach kulturalnych o zasięgu międzynarodowym dających szanse na promocję regionu i prezentację jego atrybutów,
- wzrost liczby wydarzeń kulturalnych i projektów kulturalnych o zasięgu krajowym i międzynarodowym m.in. dzięki wsparciu merytorycznemu i finansowemu w zakresie wkładów własnych dla projektów oraz promocję dokonań młodych artystów,
- stworzenie wszechstronnych baz danych przejawów życia kulturalnego i ich upowszechnienie,

- wzmocnienie współpracy z instytucjami kultury położonymi w województwach ościennych oraz współpracy transgranicznej i międzynarodowej w zakresie realizacji zadań z dziedziny kultury,

- wyniesienie do rangi marki wydarzeń kulturalnych oraz instytucji kultury, w oparciu o prestiżowy repertuar, wysoki poziom i promocję.

Ochrona, promocja i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu to działanie 2.2.3, które w efektach realizacji zakłada:

- kształtowanie krajobrazu kulturowego rozumiane jako zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie poprawy ładu przestrzennego i estetyki otoczenia,

- ochrona i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek oraz układów ruralistycznych; zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu,

- poprawa stanu zachowania i ochrona obiektów oraz miejsc cennych kulturowo m.in. poprzez wykorzystanie narzędzi prawa miejscowego, a także przeciwdziałanie procesowi ich dewastacji i degradacji.

- utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej oraz ochronę wartości niematerialnych,

- stworzenie systemu i procedur w celu funkcjonalnego zarządzania kulturą, dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, z uwzględnieniem rozwoju partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego, poprawy funkcjonowania instytucji kultury i ochrony zabytków,

- badanie i dokumentowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz jego upowszechnianie i promocja dla zastosowań użytkowych,

- wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzynarodowej w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,

- promocja najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem dostępnych w tym zakresie instrumentów typu kampanie informacyjne regionalne i ogólnopolskie, akcje promocyjne, konferencje, debaty, sympozja, eksperymenty, badania, publikacje.

Uchwała Nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. w sprawie uchwalenia **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego**.

W niniejszym planie przyjęto następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

1. Współistnienie środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego ze szczególnym uwzględnieniem różnych form ochrony środowiska naturalnego oraz tworzenie warunków do racjonalnego wykorzystania tego środowiska.
2. Zasada maksymalnej integracji działań na rzecz ochrony środowiska, w szczególności walorów krajobrazowych, przyrody, ochrony bioróżnorodności przyrody i krajobrazu kulturowego w sferze badawczej, społeczno-gospodarczej i ekonomicznej oraz w wojewódzkich programach sektorowych, na obszarach transgranicznych i na obszarach stykowych z sąsiednimi województwami.
3. Przeznaczenie obszarów predysponowanych do ochrony przyrodniczej i krajobrazowej oraz obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe o różnym reżimie ochronnym, oparte o dokładne rozpoznanie zasobów, waloryzację terenu i określenie odporności środowiska na antropopresję.
4. Tworzenie spójnego systemu ekologicznego poprzez rozwój wieloprzestrzennych obszarów ochrony środowiska naturalnego i krajobrazowego.

5. Promocja obszarów koncentracji walorów turystycznych, zespołów i obiektów turystycznych, zespołów i obiektów zabytkowych w celu ich gospodarczego wykorzystania.
6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności urządzeń infrastruktury technicznej, społecznej i gospodarczej oraz różnych form aktywności społecznej i gospodarczej na środowisko naturalne i kulturowe.
7. Ograniczanie negatywnych skutków występowania zjawisk erozji, powstawania osuwisk, złazisk itp.
8. Restytucja obszarów zdegradowanych i zdewastowanych.
9. Racjonalna gospodarka surowcami mineralnymi w sposób uwzględniający zachowanie wartości środowiska naturalnego i kulturowego.
10. Ochrona zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz utrzymanie ładu przestrzennego w obrębie dawnych układów urbanistycznych i obszarów proponowanych do ochrony krajobrazu kulturowego.
11. Łagodzenie konfliktów społecznych związanych z tworzeniem systemu prawnej ochrony środowiska naturalnego i ochrony kontekstu przestrzennego cennych obiektów i zespołów kultury materialnej.

Problematyka opieki nad zabytkami znalazła także swe miejsce w celach szczegółowych **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020**. Program ten to najważniejszy instrument polityki rozwoju regionu dla obecnej perspektywy finansowej. Program stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby regionalne, wynikające z analizy barier i potencjałów województwa podkarpackiego uwzględniając przy tym pożądane kierunki interwencji, określone w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych. Celem głównym RPO WP jest wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju województwa. Osiągnięcie tego celu będzie następować poprzez działania służące m.in. wzmocnieniu dostępności regionu, podnoszeniu jego konkurencyjności, wspieraniu innowacyjności, poprawie stanu środowiska naturalnego, kulturowego, zwiększaniu spójności przestrzennej i społecznej, jak również przeciwdziałaniu bezrobociu i wykluczeniu społecznemu, integracji społecznej oraz podnoszeniu poziomu edukacji. Podstawą wyboru celów tematycznych polityki spójności na lata 2014-2020 realizowanych w ramach RPO WP, są przede wszystkim zapisy Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2020, w której określone zostały obszary koncentracji potencjałów i barier rozwojowych regionu na tle strategicznych kierunków rozwoju. W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 wyznaczone przez Komisję Europejską cele tematyczne uporządkowane zostały w 10 osiach priorytetowych. Jako oś priorytetową IV, program wymienia Ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, której celem jest: zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, tak jak ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, to fundamenty dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Atrakcyjność kulturowa województwa podkarpackiego, oparta jest na wielonarodowym, wielowyznaniowym i wielokulturowym jego dziedzictwie obecnym w architekturze, zbiorach muzealnych, folklorze, organizowanych imprezach kulturalnych. Do zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego regionu należą między innymi: historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, architektura sakralna, rezydencjonalna, obronna, użyteczności publicznej, mieszkalna, budownictwo ludowe oraz przemysłowe, zabytkowe: założenia zieleni i cmentarze, a także mała architektura. Dlatego też wsparcie będzie kierowane na zachowanie dziedzictwa kulturowego województwa. Wymiernym

efektem interwencji ma być zatem wykreowanie wizerunku regionu dbającego o przeszłość przy jednoczesnym podnoszeniu atrakcyjności turystycznej województwa.

Program Opieki Nad Zabytkami w województwie podkarpackim na lata 2014 - 2017 jest kolejną już aktualizacją Programu_ Założenia programowe w niniejszym programie zostały zaktualizowane w oparciu o dokonane analizy w zakresie: aktualnych tendencji dotyczących ochrony dziedzictwa, oceny zmian w stanie zachowania zabytków w stosunku do stanu sprzed czterech lat oraz kierunków rozwoju polityki regionalnej województwa podkarpackiego. Większą uwagę zwrócono przede wszystkim na obiekty najcenniejsze oraz potrzebę wzmocnienia ich ochrony i właściwego zarządzania, co ma szczególne znaczenie w kontekście dokonanego ostatnio wpisu na Listę UNESCO czterech obiektów z terenu województwa podkarpackiego. Więcej uwagi poświęcono też działaniom skierowanym na wzmocnienie tożsamości regionalnej oraz zachowanie dziedzictwa świadczącego o historycznej wielokulturowości regionu. Wskazane poniżej priorytety, kierunki działań i zadania wynikają zasadniczo z ustawowo określonych celów, jakim służyć powinny programy opieki nad zabytkami. Wybrane założenia programowe wynikają też z wyznaczonych kierunków polityki regionalnej przyjętych przez Samorząd Województwa. Wybór konkretnych priorytetów dokonany został po wcześniejszej gruntownej analizie zasobu dziedzictwa kulturowego w regionie. Analizie takiej poddano układy urbanistyczne, budowle sakralne, obiekty architektury rezydencjonalnej, obronnej i użyteczności publicznej, budownictwo drewniane i przemysłowe, zabytkowe zespoły zieleni i cmentarze, bogaty zasób dziedzictwa archeologicznego, zabytki ruchome (zgromadzone w zbiorach muzealnych oraz w obiektach sakralnych), jak również krajobraz kulturowy. O wyborze konkretnych priorytetów, kierunków działań i działań w dużej mierze zdecydowała też dokonana w trakcie prac nad Programem ocena stanu zachowania poszczególnych rodzajów zabytków składających się na bogaty zasób dziedzictwa kulturowego regionu oraz analiza zagrożeń i występujących problemów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Priorytet I

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego zawiera 3 kierunki działań oraz szereg działań, które odnoszą się do celów nr 1, 2 i 4 określonych w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Art. 87. ust.2) i generalnie służyć mają: dbałości o krajobraz kulturowy regionu, o zachowanie jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych oraz dążeniom do rewaloryzacji przekształconych cennych elementów dziedzictwa. a także włączenia dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia samorządów lokalnych. Cele takie mogą zostać spełnione poprzez realizację działań ujętych w kierunkach działań odnoszących się do: rewaloryzacji założeń urbanistycznych i ruralistycznych, zachowania tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej Wielokulturowości regionu, tworzenia parków kulturowych.

Priorytet II

Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zawiera 6 kierunków działań oraz działania odpowiadające celom nr 3 do 7 wymienionych w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Art. 87. ust.2). Wskazane do realizacji działania i zadania przyczynić się mają przede wszystkim do: ochrony obiektów o szczególnej wartości, zahamowania procesu degradacji zabytków i dążenia do poprawy ich stanu zachowania, wspierania racjonalnego wykorzystania środków finansowych na ratowanie obiektów szczególnie zagrożonych, tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości zawiera 3 kierunki działań oraz zadania, które zgodne są z celami nr 4 do 7 określonymi w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Art. 87. ust.2). Uwzględnione w tym priorytecie kierunki działań i działania służyć mają przede wszystkim: poszerzeniu wiedzy o zabytkach regionu poprzez wspieranie różnych projektów badawczych, szeroko rozumianemu wykorzystaniu zabytków dla potrzeb edukacyjnych i turystycznych, promowaniu potrzeby ochrony dziedzictwa i dobrych praktyk dotyczących jego wykorzystania.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy. Analiza dokumentów programowych Gminy.

Dokumentami programowymi wykonanymi na poziomie gminy Błażowa są:

Plan Strategiczny Gminy Błażowa 1997 – 2014

Plan Strategiczny Gminy Błażowa 1997 – 2014 został opracowany w lutym 1997 roku w ramach projektu „Wsparcie regionalne polityki rolnej w południowo – wschodnim regionie polski” (P 9312-08-01), finansowanego ze środków funduszu Phare, a następnie przyjęty Uchwałą Nr XXX/184/1997 Rady Gminy w Błażowej z dnia 28 lutego 1997 r.

Pomimo faktu, że w 2014 roku stracił on swoją ważność jego założenia i cele nadal są realizowane.

Strategia uwzględnia ochronę dziedzictwa kulturowego, włączając ją w rozwój gminy w zakresie wykorzystania obiektów zabytkowych do celów turystycznych.

Jednostką odpowiedzialną za promowanie kultury jest GOK w Błażowej. Najbardziej znanymi imprezami cyklicznymi organizowanymi przez GOK są:

- ✓ Konkurs pn. „Najładniejsza pisanka wielkanocna ;
- ✓ Starych Potraw Smak i Urok oraz Wojewódzkie Spotkanie Kapel Ludowych;
- ✓ Jarmark Błażowski, Międzypowiatowa Parada Orkiestr Dętych;
- ✓ Dni Futomy;
- ✓ Gminne Święto Plonów;
- ✓ Dni Błażowej.

W ramach celu strategicznego „Kultura” przewidziane jest wdrożenie następujących celów operacyjnych:

1. Kulturowanie regionalnych tradycji ludowych.
2. Dostępność do różnorodnych form kultury.
3. Kreowanie potrzeb mieszkańców do udziału w kulturze.

Strategie działania w zakresie zaspokajania poszczególnych potrzeb mieszkańców w zakresie Kultury mają polegać na:

1. Utrzymaniu działających i wspieraniu tworzących się zespołów ludowych.
2. Utrzymywaniu muzeum lokalnego i izb pamięci.
3. Wspieraniu młodzieży poszukującej własnych form działalności.
4. Rozszerzenie działalności Gminnego Ośrodka Kultury akceptowanej przez mieszkańców.
5. Wspieranie i rozszerzanie działalności KGW.

Plany Odnowy Miejscowości

18 stycznia 2016 r. uchwałami nr XVII/74/2016, XVII/75/2016, XVII/76/2016, XVII/77/2016, XVII/78/2016, XVII/79/2016, XVII/80/2016, XVII/81/2016, XVII/82/2016 Rady Miejskiej w Błażowej zostały przyjęte aktualizacje Planu Odnowy miejscowości wchodzących w skład Gminy Błażowa,

Są to dokumenty prawa miejscowego mające na celu m.in. poprawę warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi podstawę przy aplikowaniu o środki finansowe, jak również może stanowić wytyczne dla władz przy opracowywaniu kierunków rozwoju miejscowości.

Każde z opracowań zawiera m. in. charakterystykę miejscowości w której będzie realizowane przedsięwzięcie, inwentaryzację zasobów służących odnowie miejscowości,

analizę SWOT oraz planowane kierunki rozwoju ze wskazaniem zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących lokalną.

Są to dokumenty otwarte, stwarzające możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i zasobów finansowych. Oznacza to, że może być poszerzany o nowe zadania i przedsięwzięcia, ponadto możliwa jest zmiana.

Uwarunkowania Planu Odnowy Miejscowości polegają na tym, że ma on zdecentralizowanych, lokalny charakter, obejmuje ograniczony teren jednej miejscowości i przygotowywany jest przy udziale przedstawicieli gminy z inicjatywy i przez mieszkańców. Specyfika planu polega na tym, że jest on ukierunkowany na zagadnienia cywilizacyjno – kulturowe, koncentruje się na lokalnych przedsięwzięciach, które prowadzić mają do poprawy standardu i jakości życia mieszkańców.

Celem programu jest podtrzymanie lub odtworzenie atrakcyjności miejscowości jako miejsca zamieszkania i zaplanowanie oraz przeprowadzenie w sposób dostępny, oczekiwany i popierany oraz wykonalny dla lokalnej społeczności. Idea odnowy miejscowości wyrasta z przekonania, że odnowiona, doinwestowana i ożywiona kulturowo miejscowość odzyska swoją atrakcyjność jako miejsce zamieszkania, zapewni swoim mieszkańcom godziwy standard i jakość życia

Plan umożliwia efektywne gospodarowanie zasobami takimi jak: środowisko przyrodnicze, zasoby ludzkie, dziedzictwo kulturowe, infrastruktura społeczna i techniczna

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Błazowa

Kwestia uwarunkowań wewnętrznych ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego została poruszona również w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Błazowa zatwierdzonego uchwałą nr XIX/99/2004 Rady Miejskiej w Błazowej z dnia 13 lipca 2004 r.

Plan Rozwoju Lokalnego, który jest kontynuacją opracowanej Strategii i planem operacyjnym do niej, wskazuje 5 obszarów rozwojowych gminy:

1. Obszary wiejskie;
2. Infrastruktura ochrony środowiska;
3. Infrastruktura społeczna;
4. Infrastruktura drogowa;
5. Kultura i turystyka.

„W mieście i gminie Błazowa występują obiekty, zespoły obiektów i elementy krajobrazu, świadczące o historycznej przeszłości tego obszaru i jego mieszkańców. Są to:

- *układ urbanistyczny miasta Błazowa,*
- *pozostałości pierwotnego układu planistycznego wsi Błazowa (po zachodniej stronie Ryjaka),*
- *zabytkowe zespoły kościelne w Błazowej i Futomie,*
- *zabudowa miejska,*
- *cmentarze, kaplice, kapliczki, figury, pomniki,*
- *układy ruralistyczne wsi,*
- *krajobraz kulturowy (w tym charakter zabudowy) i krajobraz naturalny,*
- *stanowiska archeologiczne (w tym dawne kościelisko w Błazowej),*
- *miejsca obserwacji archeologicznej,*
- *drzewostan.*

Gmina Błazowa posiada bardzo atrakcyjne walory krajobrazu przyrodniczo-kulturowego. Najwięcej zabytków kulturowych znajduje się w mieście Błazowa, ale występują one również w poszczególnych wsiach. Są świadectwem przeszłości pokoleń, których praca złożyła się m. in. na dzisiejszy „obraz” gminy, są źródłem korzeni obecnego pokolenia i jego tożsamości. Dlatego też ich zachowanie i pielęgnowanie winno być objęte szczególnym

pietyzmem, w tym szczególnego potraktowania przy określaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityki przestrzennej”.

Gmina Błazowa nie posiada znacznej liczby obiektów o dużych wartościach zabytkowych, jednak wiele budynków posiada wartości kulturowe. Niektóre zespoły osiedleńcze zachowały historyczne układy planistyczne wsi i tworzą dostrzegalne elementy krajobrazu kulturowego, np. Błazowa Górna i Futoma.

Na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne, które podlegają ścisłej ochronie konserwatorskiej. Ich liczne skupisko znajduje się w Nowym Borku. Wyznaczone zostały strefy ochronne dla obiektów archeologicznych, szczególnie istotnych bądź ich znacznego zgrupowania.

Zabudowa gminy zachowuje istniejące układy osadnicze poprzez uzupełnianie zabudowy nawiązującej do tradycyjnych form i otaczającego krajobrazu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Błazowa wraz ze zmianą

Główne cele, zasady i zadania polityki przestrzennej, jak również instrumenty jej realizacji, wobec środowiska kulturowego, wyznaczone zostały w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Błazowa uchwalonym uchwałą Nr XXX/184/97 Rady Miejskiej w Błazowej z dnia 28 lutego 1997 r. wraz ze zmianą uchwaloną uchwałą XXIX/154/2013 Rady Miejskiej w Błazowej z dnia 25 kwietnia 2013 r. stanowią podstawę ustalenia kierunków zagospodarowania przestrzennego. Głównym celem ustalonych kierunków zagospodarowania przestrzennego jest zrównoważony rozwój obszary gminy i jej podstawowych funkcji rolniczo – turystycznych, a warunki realizacji tych kierunków, poprzez skoordynowane działania samorządu gminy przy wsparciu jednostek ponadlokalnych, winna zapewnić polityka przestrzenna organów samorządu gminy, określona w uchwale Rady Miejskiej.

W dokumencie tym uwzględnione zostały obiekty, zespoły obiektów i elementy krajobrazu chronione na podstawie przepisów szczególnych: zespoły i obiekty ujęte w rejestrze zabytków, zespoły i obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, stanowiska archeologiczne. W *Studium* ustalono zakres i zasady ochrony w/w obiektów, dokonano oceny zagrożeń wartości środowiska kulturowego.

W *Studium* wyznaczone zostały kierunki i zasady ochrony środowiska kulturowego, w związku z tym wyszczególniono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

W MIEŚCIE BŁAZOWA

A -strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszary szczególnie wartościowe pod względem historycznym, o dobrze zachowanej jednorodnej strukturze układu przestrzennego i związanego z nim integralnie terenu i krajobrazu wraz z obiektami zabytkowymi.

Dominujące z nim elementy kompozycji przestrzennej obrazują czytelnie pochodzenie zespołu zarówno pod względem rozplanowania jak i zabudowy.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich, które winny zmierzać do możliwie najpełniejszej rewaloryzacji historycznego założenia. Strefa ta obejmuje dwa tereny:

A₁ - obejmuje dwór z parkiem i stawem usytuowane przy alei dojazdowej do zespołu, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A - 927 z dnia 31 maja 1975 r.

Bezwzględnej ochronie podlega budynek dworu wraz z pozostałością dawnego dużego założenia dworskiego. Cały zespół dworski nie może być dzielony.

Ochronie konserwatorskiej podlega park wraz ze stawem i terenem dawnego warzywnika. Istniejące po południowej stronie dworu, w jego bezpośrednim sąsiedztwie dysharmonizują z zabytkowym zespołem.

A₂ - obejmuje kościół parafialny i położoną po przeciwnej stronie ulicy dawną wikarówkę, a obecnie plebanię oraz teren wokół kościoła z usytuowanym na nim metalowym krzyżem na kamiennym cokole.

Ochronie podlega także starodrzew otaczający wieńcem kościół oraz tereny po dawnym zespole plebańskim.

B – strefa ochrony konserwatorskiej elementów zabytkowych obejmująca tereny z zachowaną zabytkową zabudową o dużych wartościach kulturowych. Strefa ta występuje na dwóch terenach:

B₁ - obejmuje teren historycznego układu urbanistycznego Błażowej wraz z jego zabudową, układem drożnym, placem rynkowym i starorzeczem Piątkówki.

Zachowana zabudowa w dużej mierze wymaga rewitalizacji poprzez m.in. utrzymanie jednej linii zabudowy ulic, odtworzenie historycznego wyglądu elewacji frontowych zachowanie istniejącego, zabytkowego detalu architektonicznego, wielkości pierwotnych otworów okiennych i drzwiowych. W strefie tej występują obiekty i elementy zagospodarowania dysharmonizujące z historyczną zabudową,

B₂ - obejmuje obszar dawnego cmentarza parafialnego wraz z kaplicą cmentarną, zachowanym drzewostanem oraz z sąsiadującym z nim terenem. Obszar ten należy utrzymać w istniejącym stanie, zachowując istniejący na cmentarzu nagrobek oraz drzewostan. Dopuszczalne jest uzupełnienie istniejącego w przeszłości wokół cmentarza zadrzewienia. Wskazany jest remont kaplicy i wykorzystanie terenu na stworzenie ekspozycji sztuki sepulkralnej poprzez zgromadzenie kamiennych i żeliwnych fragmentów nagrobków i krzyży.

E - strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych - obejmuje teren ekspozycji kościoła parafialnego z ulicy Armii Krajowej. Obszar ten winien być zachowany jako teren niezabudowany, stanowiący zabezpieczenie widokowe kościoła.

OW- strefa obserwacji archeologicznej, obejmująca tereny o domniemanym, na podstawie badań lub przekazów źródłowych, występowaniu reliktywów archeologicznych. Wszelka działalność inwestycyjna musi być tutaj dokonywana pod nadzorem archeologiczno – konserwatorskim. W przypadku prowadzenia prac przez inwestorów, istnieje obowiązek zlecenia przez nich sondażowych badań lub nadzorów archeologicznych. Strefa ta występuje na dwóch terenach:

OW₁ - obejmuje teren historycznego kościeliska przy ulicy Kwiatkowskiego, zabudowany obiektami Sióstr Prezentek oraz teren lokacyjny miasta.

Na dawnym kościelisku niezbędne jest przeprowadzenie badań archeologicznych przed przystąpieniem do ewentualnych prac budowlano – ziemnych (w tym również przed wykonaniem wszelkiej infrastruktury).

Na pozostałym obszarze wskazany jest w czasie prowadzenia prac ziemnych nadzór archeologiczny.

OW₂ – obejmuje teren niewielkiego wzniesienia, na którym prawdopodobnie od czasu lokacji wsi Błażowa istniały zabudowania dworskie (istniała siedziba zarządcy Błażowej). Prowadzenia ewentualnych prac ziemnych, związanych z wykonaniem infrastruktury, niezbędne jest zlecenie nadzoru archeologicznego.

Na terenach objętych strefami A i B oraz w odniesieniu do obiektów objętych katalogiem zabytków, obowiązują wytyczne konserwatorskie odnoszące się do istniejącej zabudowy.

Na pozostałym obszarze miasta zachowała się pewna ilość obiektów o wartościach zabytkowych i posiadających znaczenie regionalne. Wszelkie prace związane z tymi obiektami winny być prowadzone po wcześniejszym uzyskaniu opinii służby konserwatorskiej.

Należy dążyć, aby powstające i remontowane lub modernizowane obiekty były, w miarę możliwości, dostosowane charakterem do historycznej zabudowy (głównie poprzez odpowiednie pokrycie i formę dachu).

Obiekty małej architektury posiadające cechy zabytkowe (kapliczki, pomnik Władysława Jagiełły w Rynku) winny być zachowane i konserwowane. Istniejące miejsce upamiętnienia żołnierzy Armii Krajowej przed Domem Nauczyciela przy ulicy Armii Krajowej oraz w Rynku należy zachować.

Zadrzewienia

Na terenie Błazowej do obszarów zadrzewionych należy: ogród podworski, drzewostan przy kościele parafialnym, zieleń nadrzeczna oraz na wszystkich cmentarzach (parafialnym, „starym” nieużytkowanym z kaplicą i na cmentarzu żydowskim) oraz pojedyncze drzewa przy zabudowie.

Wszystkie formy zadrzewienia winny być zachowane. Jedynie na cmentarzu żydowskim istnieje konieczność oczyszczenia terenu z różnego rodzaju samosiejek, celem uczynienia go i wyeksponowania zachowanych macew.

Obiekty dysharmonizujące

Na terenie miasta znajdują się obiekty dysharmonizujące z charakterem otoczenia. Położone są one głównie od strony północnej, przy wjeździe do miasta. Obiekty te wymagają dostosowania do tradycyjnej architektury, a w przypadkach drastycznych – wskazana byłaby ich likwidacja.

Punkty i osie widokowe

Wskazane na mapie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego istniejące punkty i osie widokowe umożliwiają wgląd na najciekawsze i najatrakcyjniejsze elementy zabudowy i zagospodarowania miasta. Winny być zachowane jako obszary niezabudowane. Natomiast w dalszym zasięgu panoram z cmentarza parafialnego, z wierzchołki po wschodniej stronie miasta oraz widoku z ulicy Zielonej, w dalekim planie dopuszczalna jest lokalizacja nowej zabudowy, dyskretnie wkomponowanej w istniejącą, o wysokości nie przysłaniającej widoków miasta.

Główne osie widokowe to:

- 1) ze starego cmentarza na kościół parafialny i miasto,
- 2) z naroża ulicy Mickiewicza i Polnej na kaplicę na starym cmentarzu (nieużytkowanym),
- 3) oś widokowa z ulicy Myśliwskiej na dwór,
- 4) widok z początku ulicy Lutaka na dawną szkołę tkacką,
- 5) widok z naroża cmentarza parafialnego na kościół i miasto,
- 6) widok z części środkowej cmentarza parafialnego na kościół, miasto i kaplicę na cmentarzu starym,
- 7) widok z wierzchołki po wschodniej stronie miasta na całe miasto i okolice,
- 8) widok z ulicy Zielonej spod budynku nr 7 na miasto.

Rozległa panorama na miasto z kościołem od strony zachodniej istniała do chwili budowy dużego osiedla domków jednorodzinnych zlokalizowanego na stoku wzniesienia, położonego po zachodniej stronie miasta.

Plan zagospodarowania osiedla nie wykorzystał tych walorów widokowych, nie pozostawiając wglądów i punktów widokowych.

Fragmety panoram widokowych na kościół i zespół miejski można jedynie obserwować z niektórych budynków mieszkalnych.

WE WSIACH GMINY BŁĄŻOWA

A – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmująca obszary szczególnie wartościowe pod względem historycznym, o dobrze zachowanej jednorodnej strukturze układu przestrzennego i związanego z nim integralnie terenu i krajobrazu wraz z obiektami zabytkowymi.

Dominujące w nim elementy kompozycji przestrzennej obrazują czytelnie pochodzenie zespołu zarówno pod względem rozplanowania, jak i zabudowy.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich, które winny zmierzać do możliwie najpełniejszej rewaloryzacji historycznego założenia.

Strefa A dotyczy wzgórza kościelnego z kościołem parafialnym pw. Św. Leonarda, Walentego i Michała Archanioła w Futomie, jego ogrodzeniem, plebanią i figurą Św. Wojciecha usytuowaną u podnóża wzgórza oraz starodrzew. Ze względu na teren osuwiskowy, niezbędne jest zabezpieczenie istniejących zabytkowych obiektów przed ewentualnym zniszczeniem przez obsuwanie się gruntu.

Dopuszczalne jest prowadzenie w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac remontowych. Natomiast rozbudowa obiektów nie jest wskazana. Bezwzględnej ochronie podlega istniejący starodrzew, głównie lipy.

B – strefa ochrony zachowanych elementów zabytkowych, obejmująca tereny z zachowaną zabytkową zabudową o dużych wartościach kulturowych.

W strefie tej obowiązuje wymóg zachowania istniejących elementów o wartościach kulturowych i dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji.

Na obszarze gminy występuje 5 terenów, objętych tą strefą, a mianowicie:

B₁ - obejmuje niewielki teren wokół kaplicy mszalnej w Błazowej Dolnej wzniesionej przed 1880 r. wraz z otaczającym go drzewostanem i kamiennym krzyżem, usytuowanym przy drodze do Błazowej (po prawej stronie).

B₂ - obejmuje teren z kaplicą mszalną powstałą przed 1851 r. w Błazowej Górnej, z istniejącym starodrzewem (dąb i duże okazałe lipy).

B₃ - obejmuje teren w Kąkolówce, na którym zlokalizowana jest kaplica mszalna, zbudowana na zapleczu budynku szkolnego, zwrócona frontem do rzeki, z pomnikowymi 4 lipami (wpisanymi do rejestru pomników przyrody).

B₄ - ochronie podlega kaplica murowana w Piątkowej – Łęgu wraz z okalającym ją starodrzewem (2 lipy), położona na skraju zagrody nr 41

B₅ - obejmuje teren na wschód od zespołu kościelnego w Futomie, na którym znajduje się zgrupowany starodrzew, głównie lipy.

Strefa ta obejmuje również zachowany reliktoowo dawny staw plebański oraz cmentarz parafialny. Na cmentarzu ochronie podlegają stare nagrobki oraz drzewa.

E - strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych obejmująca tereny stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów i obiektów zabytkowych.

Ochrona konserwatorska w tej strefie polega przede wszystkim na zakazie wznoszenia obiektów kubaturowych mogących zniekształcić ekspozycję zespołów zabytkowych. Strefa ta dotyczy dwóch terenów:

E₁ - strefa zespołu kościelnego w Futomie, obejmuje teren pomiędzy wzgórzem kościelnym, a drogą biegnącą przez wieś (pełna ekspozycja w zimie, częściowa w lecie).

E₂ - obejmująca teren na zachód od drogi do Błazowej, od granicy z gminą Tyczyn do jej zakrętu. W obszarze tym eksponowana jest sylweta kościoła parafialnego w Borku Starym. Strefa ta przechodzi na teren Borku Starego.

K - strefa ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje obszary bezpośrednio związane z układem historycznym, znajdujące się w jego otoczeniu. Na obszarze gminy strefy takie obejmują tereny krajobrazu kulturowego powstałego w wyniku integralnego połączenia interesującego krajobrazu naturalnego, powiązanego przeważnie z układem ruralistycznym oraz rozłogami pól.

Ochronie podlega zachowana naturalna rzeźba terenu Pogórza Dynowskiego ze wzgórzami, wzniesieniami, niewielkimi dolinami rzek i potoków, w większości płynących głębokimi jarami i wąwozami, zadrzewionymi różnorodnymi gatunkami drzew i krzewów (m.in. w Lecce nad Ryjakiem występuje okazały buk) oraz licznie występujący – głównie na terenie zagród – starodrzew: lipy, jesiony, dęby. Obszary należące do tej strefy cechują wysokie walory krajobrazowe i turystyczne, korzystne dla wyznaczenia szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych i pieszych o różnym stopniu trudności, z interesującymi obiektami przyrodniczymi i zabytkowymi. Obszary te są korzystne dla zagospodarowania rekreacyjno-letniskowego. Istniejąca, tradycyjna zabudowa drewniana (głównie nieużytkowana) także stwarza możliwości wykorzystania jej na te cele.

Do strefy ochrony krajobrazu kulturowego należą następujące tereny:

K₁ - zespół osadniczy powiązany z krajobrazem naturalnym wzgórz ciągnących się wzdłuż dolin rzecznych (Lecka, Białka, Błazowa Górna, Kąkolówka).

K₂ - krajobraz kulturowy w przysiółku Głębokie, powstałego w początkach XX w., wraz z zadrzewionymi jarami i głęboką doliną potoku.

K₃ - krajobraz kulturowy części przysiółka Matulnik z Mójką.

K₄ - krajobraz kulturowy przysiółka Wilczak Błazowski.

OW - strefa obserwacji archeologicznej, obejmuje teren dawnego folwarku w Nowym Borku, sąsiadującego bezpośrednio ze stanowiskiem archeologicznym.

H - strefa ochrony obszarów historycznego zainwestowania, obejmuje obszary na których zachowały się w reliktowej formie fragmenty historycznych założeń planistycznych lub zabudowy. W strefie wskazane jest pozostawienie istniejących reliktyw w pierwotnym stanie lub ewentualnie wkomponowanie ich w nową zabudowę. Strefa ta dotyczy dwóch zespołów:

H₁ - zespół dawnego folwarku w Nowym Borku, obejmuje teren historycznego założenia zachowanego reliktoowo, w postaci stawiska, figury kamiennej z późniejszą rzeźbą Matki Bożej, układem drożnym i wzgórzem dawnego posadowienia zespołu.

H₂ - obejmuje teren dawnego zespołu folwarcznego w Futomie, na którym zachował się drewniany budynek podworski (prawdopodobnie pełnił on rolę rządcówki).

Układy ruralistyczne wraz z zabytkową zabudową, kapliczkami, figurami, pomnikami.

Układy ruralistyczne obejmują historyczne układy planistyczne wsi. Na obszarach tych nowa zabudowa winna być lokalizowana z maksymalnym zachowaniem istniejących już układów działek, bez dalszych podziałów, według szczególnych warunków, w nawiązaniu do historycznych rozwiązań architektonicznych.

Istniejące kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne wymagają zachowania i ochrony, w tym szczególnej troski przy pracach renowacyjnych.

Zabytkowe obiekty architektury i inne obiekty nie omawiane powyżej, nie położone w strefach ochrony konserwatorskiej, a figurujące w „Spisie zabytków architektury gminy Błazowa” (jak w wykazie „Studium wartości kulturowych”) również podlegają ochronie

konserwatorskiej. Ze stanowiska konserwatorskiego wskazana jest też ochrona tradycyjnej, drewnianej zabudowy wiejskiej, tak mieszkalnej jak i gospodarczej, szczególnie będącej w dobrym stanie technicznym i położonej w strefach ochrony układów ruralistycznych.

Obiekty dysharmonizujące z otoczeniem

Na terenie gminy, w jej poszczególnych miejscowościach zarówno na obszarach objętych ochroną konserwatorską, jak i na pozostałych terenach powstało w ostatnich trzydziestu latach wiele obiektów dysharmonizujących z dotychczasową, tradycyjną architekturą, nie wkomponowanych w otaczający je krajobraz kulturowy i naturalny.

Wskazane jest aby architektura takich obiektów, przy ich remontach lub przebudowie została dostosowana do tradycyjnych rozwiązań (m.in. poprzez przykrycie ich symetrycznymi dachami połaciowymi, zastosowanie odpowiedniego detalu architektonicznego, podziału elewacji i odpowiedniej jej kolorystyki). W przypadku, gdy taka korekta byłaby niemożliwa do wykonania, należy te obiekty zasłonić wysoką zielenią.

Punkty, osie i ciągi widokowe

Na obszarze gminy zidentyfikowano 31 najatrakcyjniejszych widokowo punktów, osi i ciągów, pozwalających na dostrzeżenie i docenienie jej walorów krajobrazowych. Aby nie zatracić takiej możliwości na przyszłość, w zasięgu tych widoków nie wskazane jest wprowadzanie dodatkowej zabudowy (poza już istniejącą) oraz wysokich drzew i krzewów, mogących zasłonić wgląd na zabytkowe obszary i obiekty. Najciekawsze punkty i ciągi widokowe to:

1. Z drogi Błazowa – Borek Stary (z zakrętu drogi przy granicy gmin: Błazowa i Tyczyn) na kościół parafialny w Borku Starym,
2. Ze starej drogi w Borku Nowym (prowadzącej przez przysiółek Królka w Borku Starym) na wieżę kościoła parafialnego w Borku Starym,
3. Widok (platforma) ze wzniesienia przy drodze w Woli Borkowskiej (przy remizie strażackiej) na całą okolicę,
4. Widok (platforma) ze wzniesienia przy drodze w Woli Błazowskiej na okolicę,
5. Ciąg widokowy z drogi w Woli Błazowskiej na Błazową (kościół) i wieś Błazowa Dolna,
6. Ciąg widokowy na przysiółek Przylasek w Borku Nowym z drogi przez Makłuczkę,
7. Ciąg widokowy z drogi przez Makłuczkę na przysiółek Nieborów w Hyżnem,
8. Punkt widokowy z „drogi Łańcuckiej”, nad cmentarzem w Błazowej na miasto,
9. Punkt widokowy na Błazową i okolicę z „drogi Łańcuckiej” w Piątkowej,
10. Widok z „drogi łańcuckiej” na okolicę,
11. Widok na zabudowę Piątkowej, Harty i rozłogi pól,
12. Punkt widokowy spod kapliczki na tzw. Dyrakach na Piątkową,
13. Punkt widokowy z przysiółka Łęg w Piątkowej na kościół w Futomie,
14. Punkt widokowy z części wsi „Działy” w Futomie na kościół i cmentarz parafialny,
15. Widok spod kapliczki na tzw. „Działach” w Futomie na zabudowę wsi oraz na Błazową,
16. Punkt widokowy z drogi przy starym cmentarzu w Futomie na kościół i cmentarz parafialny,
17. i 18. Punkty widokowe z głównej drogi w Futomie na kościół parafialny,
19. Punkt widokowy spod kapliczki K. Kustry w Futomie na kościół parafialny,
20. Punkt widokowy z tzw. „Piekielnej drogi”, biegnącej przez przysiółek Nowa Wieś w Kąkolówce na zabudowę przysiółka Folwark (powstałego w miejscu historycznego założenia folwarcznego),
21. Widok z tzw. „Piekielnej drogi” w Kąkolówce na krajobraz kulturowy Pogorza,
22. Widok z tzw. „Piekielnej drogi” w pobliżu leśniczówki w Kąkolówce na przysiółek Głębokie i okolicę,

23. Widok ze wzgórza przy „starej drodze” z Błazowej Górnej do Kąkolówki (powyżej krzyża) na krajobraz kulturowy okolic,
24. Widok ze „starej drogi” z Błazowej Górnej do Kąkolówki (poniżej krzyża) na miasto Błazowa,
25. Widok z drogi do przysiółka Wola Kąkolowska (w pobliżu kapliczki) na krajobraz kulturowy Kąkolówki i okolic,
26. Ciąg widokowy z przysiółka Wola Kąkolowska na kościół parafialny w Kąkolówce,
27. Punkt widokowy z drogi na Wilcze na przysiółek Wola Kąkolowska,
28. i 29. Punkty widokowe na miasto Błazowa z drogi przez przysiółek Wola Kąkolowska,
29. widok z drogi z Lecki do Straszycy (spod kamienia) na krajobraz kulturowy obu wsi,
30. widok ze wzniesienia na Wilczaku Leczańskim na Leckę, Białkę i Straszycę.

Cmentarze

Na istniejących cmentarzach, znacznie zmienionych w okresie kilkudziesięciu lat, istnieje jeszcze wiele elementów o wartościach artystycznych, historycznych i przyrodniczych. Są to nagrobki, kaplice grobowe, krzyże, ogrodzenia, starodrzew, a także układy przestrzenne kwater. Niezbędne jest ich zachowanie i odpowiednia nad nimi opieka oraz dążenie do harmonijnego powiązania nowych, powiększanych części cmentarzy z układami cmentarzy starych.

Wnioski

Obiekty zabytkowe które służą dobru ogólnonarodowemu muszą być zachowane w należytych stanie, gdyż wynika to z powszechnie obowiązujących przepisów, w szczególności ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10 poz. 48 z późniejszymi zmianami).

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022

Strategia ta jest dokumentem obejmującym swym zasięgiem cztery sąsiadujące ze sobą gminy nazywane Doliną Strugu.

Nazwa „Dolina Strugu” nie jest ścisłym terminem geograficznym czy administracyjnym. Spopularyzowali ją na początku lat dziewięćdziesiątych samorządowcy tego terenu, nazywając w ten sposób obszar wspólnych przedsięwzięć. Od początku jej istnienia traktowanie wskazanego terenu jako spójnej całości pod względem geograficznym, administracyjnym, gospodarczym, społecznym oraz kulturowym nie wzbudza kontrowersji. Co więcej, doświadczenia tego okresu pokazały, iż bardzo wiele aspektów specyficznych związanych z obszarem objętym LSR nosi znamiona spójnych dla wszystkich miejscowości wchodzących w skład partnerstwa elementów.

Jednymi z najważniejszych uwarunkowań, które „scalają” gminy mikroregionu „Doliny Strugu” w spójną przestrzeń terytorialną są uwarunkowania kulturowe. Związane są one przede wszystkim z kultem religijnym, ważnym w skali całego województwa oraz z tradycją kultury materialnej i duchowej mieszkańców tego obszaru (produkty tradycyjne).

Czynnikami ukazującymi wpływ lokalnej tradycji na działalność ludności są lokalne produkty tradycyjne, które dotyczą zarówno rękodzieła tradycyjnych surowców, jak i tradycyjnych produktów żywnościowych, czyli tzw. dziedzictwa kulinarnego. Innym czynnikiem odwołującym się do tak rozumianej tożsamości kulturowej jest również rozwój współczesnej turystyki wiejskiej.

W ramach Celu ogólnego 3.0. strategii „**Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych**” wyodrębniono następujące cele szczegółowe:

- 3.1. Odnowa i zachowanie dziedzictwa sakralnego, historycznego
 - 3.2. Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocję produktu lokalnego i ekologię ,
które mają być osiągnięte przez następujące przedsięwzięcia:
 - 3.1.1. Remont, modernizacja obiektów dziedzictwa sakralnego, historycznego
 - 3.1.2. Promowanie dziedzictwa lokalnego
 - 3.2.1. Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej
 - 3.2.2. Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych.
- Głównym zadaniem Celu ogólnego 3.0. jest wykorzystanie zasobów regionu jako instrumentu mającego za cel wzmocnienie jego atrakcyjności. Jest zgodny z celem szczegółowym PROW 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. W osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych będą realizowane operacje mające na celu:
1. rozwój produktów lokalnych,
 2. rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk,
 3. zachowanie dziedzictwa lokalnego,
 4. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji,
 5. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu

4.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Do Gminy Błazowa należy 11 miejscowości: Błazowa, Błazowa Górna, Błazowa Dolna, Białka, Lecka, Kąkolówka, Kąkolówka Ujazdy, Futoma, Piątkowa, Nowy Borek i Makluczka. Teren który zajmuje Gmina Błazowa w wiekach przeszłych zmieniał swą przynależność państwową i administracyjną. W XI w. stanowiły część Grodów Czerwieńskich, w XII w. należały do Księstwa Przemyskiego, a następnie do Księstwa Halickiego. Po 1340 r. Kazimierz Wielki, prowadząc intensywną akcję osadniczą, włączył do Królestwa Polskiego ziemię sanocką, do której administracyjnie należały opisywane miejscowości, a później całą Ruś Czerwoną i lokował na tej ziemi pobliski Rzeszów w 1354 r., Brzozów w 1359 r., Tyczyn w 1368 r. Na przestrzeni wieków Błazowa wraz z okolicznymi wsiami wielokrotnie była niszczone podczas najazdów. Mimo ataków ze strony Tatarów w roku 1624 i 1672, Szwedów w 1655 r., Siedmiogrodzian i Kozaków, pomimo zniszczeń okresu wojny północnej, kiedy to stała się zapleczem żywnościowym dla wojsk szwedzkich, rosyjskich i saksońskich, Błazowa i okoliczne wsie rozwijały się pod względem demograficznym, gospodarczym i kulturowym.

Ziemia sanocka, w której leżała Błazowa była częścią Królestwa Polskiego, a później Rzeczypospolitej Obojga Narodów W 1772 r. podczas pierwszego rozbioru Polski województwo ruskie, którego częścią była ziemia sanocka, zostało zajęte przez zaborcę austriackiego, co przerwało okres kilkudziesięcioletniej względnej stabilizacji. Do momentu rozpadu Cesarstwa Austrio-Węgier i odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. ziemie te pozostawały w monarchii Habsburgów stanowiąc część Królestwa Galicji W okresie II Rzeczypospolitej obszar gminy należał do powiatu rzeszowskiego, województwa lwowskiego.

Obszar gminy w większości pokrywa się z terenem dawnej majątności ziemskiej błazowskiej ukształtowanej w okresie późnego średniowiecza i stanowiącej całość do połowy XIX w. Oprócz Błazowej należały doń: Barycz, Białka, Kąkolówka, Futoma i Piątkowa.

W XV w. i w I połowie XVI w. do majątności należał także obszar Lecki powstałej prawdopodobnie w drugiej połowie XVI w. Dekret sądu szlacheckiego z 1554 r., rozgraniczający posiadłości Pileckich i Rzeszowskich, nie wymienia jeszcze Lecki, jednak interesujące nas tereny przypisuje się do Błażowej. Nazwa Lecka zostaje po raz pierwszy użyta w 1589 r. i brzmi Wola Lecka. W XVII-wiecznych rejestrach poborowych wykazana jest jako Lecka należąca do dóbr tyczyńskich. Taką samą przynależność miał Nowy Borek

Miejscowości tego kompleksu dóbr szlacheckich zostały lokowane w XV w.: Błażowa przed 1429 r., Kąkolówka 1429 r., Piątkowa przed 1432 r., Futoma przed 1436 r., Barycz 1462 r. Tereny osadnicze Błażowej i okolicznych miejscowości były wówczas w posiadaniu dóbr możnego rodu Kmitów, a organizowano je na prawie niemieckim. Ośrodkiem administracyjnym był dwór dynowski, natomiast od połowy XVI w. miejsce Dynowa zajęła Błażowa. Dla poddanych klucza dwór błażowski był najważniejszą władzą administracyjno-państwową i sądowniczą.

W wiekach późniejszych właścicielami klucza błażowskiego byli: Rzeszowscy, następnie kolejno Węgrzy: Stefan Tekely, Franciszek i Władysław Wesselyni, Lubomirscy (stali się posiadaczami Błażowej pod koniec XVII w.), Flemingowie (kupili dobra w latach 80. XVIII w.), Skrzyńscy z Bachorza (Wincenty Skrzyński nabył dominium w latach 30. XIX w.). Z początkiem XX w. nowymi właścicielami pozostałości po dworskich włościach zostali Emilia i Jan Nowakowie z Sanoka. Rozprzedali oni folwarczną ziemię uprawną w poszczególnych miejscowościach chłopom. W 1905 r. w większości miejscowości nie było już żadnej własności tabularnej. Dawne grunty dworskie stały się własnością chłopską lub żydowską.

Tereny obejmujące obecnie obszar gminy Błażowa od pokoleń zamieszkiwała ludność polska wyznania rzymskokatolickiego, która administracyjnie należała do trzech parafii: w Błażowej, Futomie i w Wesołej. W majątności błażowskiej mieszkała także ludność izraelska posiadająca własną gminę wyznaniową.

Wg J. Motylewicza, badacza historii miast Rusi Czerwonej, nadanie praw miejskich Błażowej nastąpiło w okresie nowożytnym ok. 1770 r. Z tego okresu pochodził też przywilej dotyczący urządzania jarmarków. Również wizytacje dekanalne potwierdzają to założenie. W protokole wizytacji z 1775 r. czytamy: „*in villa Błażowa*”, natomiast z wizytacji z 1780 r. zapisano: „*in oppidi Błażowa*”. Zebrane dokumenty nie mogą jednoznacznie wskazać daty nadania Błażowej praw miejskich. Wymaga to dalszych badań, są jednak poważne przesłanki, że nastąpiło to pomiędzy 1770, a 1776 r.

Nadany przywilej przyczynił się do wzmocnienia rangi Błażowej, która spełniała funkcje lokalnego węzła handlowego. Wzrosła również liczba mieszkańców i nastąpiło ożywienie budowlane. Do Błażowej zaczęli napływać rzemieślnicy, chętniej zaczęła się tu osiedlać ludność żydowska. Prym wśród rzemieślników wiodli tkacze i szewcy, wielu było również krawców, czapników, stolarzy, cieśli, blacharzy, szklarzy, murarzy i innych. Elitą wśród miasta byli urzędnicy dworscy, urzędnicy austriaccy i nauczyciele.

Podobnie jak większość galicyjskich miasteczek również Błażowa, w drugiej połowie XIX w., miała zabudowę drewnianą o skromnej architekturze i stłoczonych domostwach. Centrum miasteczka było jednak oświetlone latarniami naftowymi. Pod koniec XIX w. rozpoczęto budowę trotuarów. Z roku na rok liczba mieszkańców miasta zwiększała się. Intensywnie rozwijały się również instytucje życia gospodarczego i kulturalnego. Wśród wybitnych działaczy społeczników należy wymienić ks. Tomasza Raskowicza, który był darczyńcą fundacji stypendialnej dla studentów Akademii Krakowskiej oraz błogosławionego ks. Bronisława Markiewicza, założyciel Towarzystwa Tkackiego i Szkoły Tkackiej w Błażowej.

Po uwłaszczeniu nastąpiło ożywienie życia gospodarczego. Błażowa stała się siedzibą towarzystw i spółek kredytowych. Pierwszą tego typu instytucją było Towarzystwo

Zaliczkowe „Pomoc” zarejestrowane w 1898 r. Działo również siedem podobnych towarzystw i spółek kredytowych, często o charakterze rodzinnym, skupiającym przede wszystkim kapitał żydowski. Powstały i miały tu swoje siedziby spółdzielnie skupiające głównie rolników i rzemieślników, działające na zasadach wzajemnej pomocy, o niekomercyjnym charakterze wśród nich Spółka Oszczędności i Pożyczek w Błazowej (Kasa Stefczyka) oraz Spółdzielnia Mleczarska.

W maju w 1907 r. wybuchł w mieście pożar, który w przeciągu wielu godzin unicestwił drewnianą zabudowę miasta zamieniając ją w zgliszcza. Dogaszanie pogorzeliśka trwało wiele dni. Katastrofa ta przyczyniała się do przebudowy miasta i nadania mu nowoczesnego, jak na tamte czasy wyglądu. Prace modernizacyjne obejmowały przesunięcie koryta rzeki Piątkówki, przesunięcie górnej drogi przechodzącej przez miasto i stanowiącej północną ulicę rynku oraz jej poszerzenie i wyprostowanie. Dzięki tym zabiegom uzyskano nową przestrzeń w centrum miasta. W czasie trwania prac wzniesiono mury ratusz i wprowadzono wiele przepisów prawnych dotyczących zagospodarowania przestrzennego miasta. Od tego czasu szerokość wszystkich ulic miała wynosić 10 m. Wprowadzono zakaz budowy domów drewnianych i krycia ich słomą lub gontem. Mieszkańcy zostali zobowiązani do pokrycia kosztów budowy kanalizacji i chodników.

Odbudowa miasta korzystnie wpłynęła na jego wizerunek. Znikły szpecące ją zabudowania. Bardzo okazałe prezentował się rynek, otoczony murywanymi kamienicami i ratuszem. We wschodniej części rynku zlokalizowany był wybudowany w 1900 r. neogotycki kościół pod wezwaniem św. Marcina. Projektantem świątyni był Jan Sas Zubrzycki. Wnętrze kościoła ozdobiły rzeźby dłuta Kazimierza Krygowskiego - miejscowego artysty rzeźbiarza.

Wierni wyznania izraelskiego mieli do swojej dyspozycji dwie synagogi. Poza centrum miasta wzniesiono nową szkołę. Od 1909 r. Błazowa zyskała stałe połączenie autobusowe z Tyczynem i Rzeszowem. Wśród działających w Błazowej zakładów należy wymienić bogate składy materiałów i przędzy, szynki, sklepy, domy zajezdne, magle.

Dobrze prosperował zakład tekstylny Marcina Brzęka, gdzie produkowano tkaniny lniane i bawełniane. W 1912 r. znalazło tu zatrudnienie 30 osób. Jeszcze więcej pracowników, bo od 100. do 150., sezonowo zatrudniano w spółce Eberta Samuela i Estleina Hersza oferującej szuter i budowę dróg szutrowych.

Prężnie rozwijała się oświata ludowa, co owocowało rozwojem życia kulturalnego w mieście i pobliskich wsiach. Dało się również odczuć przebudzenie polityczne społeczności wiejskiej. W mieście działała czytelnia ludowa im. A. Mickiewicza, oraz Towarzystwo Kasynowe, które posiadało bogato wyposażoną bibliotekę.

Z okazji 500. rocznicy bitwy pod Grunwaldem wybudowano pomnik Władysława Jagiełły organizując przy tej okazji uroczyste obchody. W 1914 r. sukcesem zakończyły się wieloletnie starania władz miasta o utworzenie w Błazowej delegowanego Sądu Powiatowego z Tyczyna.

Wybuch I wojny światowej przerwał korzystny okres w dziejach miasta i regionu. Wśród wojennych ofiar znaleźli się również Błazowiaczy.

W międzywojniu rozkwitło życie kulturalno-oświatowe Błazowej. Intensywnie rozwijała się oświata dzieci i młodzieży, organizowano kursy dla dorosłych, działało kilkanaście organizacji o charakterze kulturalnym i społecznym, rozwijał się ruch ludowy.

II wojna światowa była trudnym okresem dla ludności miejscowej. Szczególnie represyjne działania okupanta spotkały miejscową ludność żydowską. Wielu Błazowian podzieliło losy ofiar wojennych ginąc na frontach i w obozach zagłady. Śmierć nie ominęła również wielu żołnierzy AK, BCH oraz nauczycieli zrzeszonych w tajnych kompletach.

4.2.2. Krajobraz kulturowy

Gmina Błażowa należy do ciekawych i atrakcyjnych zakątków południowo-wschodniej Polski. Ma ona bogatą i ciekawą historię, znajdują się tu zabytki kultury oraz cenne osobliwości świata roślinnego i zwierzęcego.

Gmina Błażowa położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego, pomiędzy 22°02' i 22°10' długości geograficznej wschodniej oraz pomiędzy 49°50' i 49°56' szerokości geograficznej północnej, w odległości około 25 km na południe od stolicy województwa i siedziby powiatu - Rzeszowa.

Obszar gminy zajmuje atrakcyjne tereny mogące sprzyjać rozwojowi turystyki, rekreacji i wypoczynku, a jego możliwości w tym zakresie znacząco zwiększa fakt, iż gmina Błażowa posiada dobre połączenia drogowe z ważniejszymi ośrodkami województwa podkarpackiego. Właściwie utrzymane, estetycznie zagospodarowane i wyeksponowane walory kulturowe są wyrazem dumy oraz szacunku i troski mieszkańców tych terenów o własne dziedzictwo kulturowe.

Z uwagi na swoje położenie, z dala od wielkich aglomeracji miejskich, gmina Błażowa jawi się dla mieszkańców dużych miast jako oaza ciszy i spokoju. Stopień uprzemysłowienia jest niewielki, a brak uciążliwego dla środowiska przemysłu sprawił, że teren ten odznacza się czystym, nieskażonym powietrzem. Zróżnicowane ukształtowanie terenu sprawia, że warunki naturalne dają możliwość organizowania popularnych form wypoczynku turystyki rowerowej i pieszej.

Zjawisko kultury jest jednym z najbardziej istotnych czynników mających wpływ na powstanie i rozwój życia społecznego. Tworzy również, wespół z obiektywnymi kryteriami bytu danej zbiorowości oraz strukturą społeczną, niebagatelny budulec danej grupy, zaznaczając jej odmienność od innych społeczności.

Kultura to wytwór i atrybut człowieka. I chociaż ludzie wszędzie są tacy sami, to kultura nigdy nie była jednolita. Kultura to wszystko, czego człowiek uczy się żyjąc w społeczeństwie. To wszystko to, co przekazuje się z pokolenia na pokolenie.

Przez wieki kultura była nierozzerwalnie związana z wiarą. Na kulturę składała się pielęgnacja ojczystego języka, tworzenie sztuki i muzyki, kultywowanie narodowej obrzędowości. Zmiany zachodzące w przyrodzie, następujące po sobie pory roku, zamieranie i odradzanie się życia dostarczały człowiekowi wzorca zachowań, kształtowały jego wizję wszechświata. Błażowa to gmina o bogatych tradycjach kulturalnych. Istniejące tu placówki kulturalne i oświatowe wychodzą naprzeciw prowadząc szeroko zakrojoną działalność o charakterze lokalnym zaspokajając potrzeby kulturalne mieszkańców, a także realizują przedsięwzięcia o charakterze ogólnopolskim. Ich zadaniem jest kreowanie pozytywnego wizerunku Błażowej oraz promocja środowisk twórczych w kraju i za granicą. Dużą rolę w promocji odgrywa gazeta lokalna „Kurier Błażowski”.

4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Opiece nad zabytkami w gminie Błażowa podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i ruchomych Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który prowadzi rejestr zabytków wpisanych oraz wytypowanych do wpisu.

Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Konserwatora Zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

W trybie określonym w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa

geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwość wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych wchodzących w skład tych układów lub zespołów. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

W odniesieniu do tego typu obiektu ochronie podlega jego forma architektoniczna we wszystkich jej elementach, w tym: wysokość, forma dachu, kompozycja elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, materiał budowlany. Ochronie podlega również funkcja obiektu, której ewentualna zmiana wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Warunkami ochrony są:

- trwałe zachowanie formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu wpisanego do rejestru zabytków;
- utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem, np. cmentarza w otoczeniu kościoła;
- wszelkie zmiany - wewnątrz i na zewnątrz - dotyczące obiektu zabytkowego wymagają zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie gminy Błazowa nie istnieją pomniki historii oraz parki kulturowe.

4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Kościół parafialny Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Marcina w Błazowej

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Marcina w Błazowej z dnia 16. 02. 2004 r. L.dz. 7/04 kościół parafialny rzymsko – katolicki p.w. św. Marcina w Błazowej wraz z najbliższym otoczeniem stanowiącym własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Błazowej został wpisany do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 109.

Wzniesiony w latach 1896 – 1900 wg projektu architekta lwowskiego Jana Sas Zubrzyckiego. Murowany z czerwonej cegły z użyciem czarnej glazurowanej zendrówki oraz ciosów kamiennych do wykonania dużych elementów architektonicznych (portal główny, portale do zakrystii, cokoły, gzymsy wieńczące nawę główną i boczne, ościeża okien, rozeta zachodnia) oraz detali (klińce w oknach, daszki przypór), nieotynkowany. Trójnawowy ma 72 m długości, 54 m szerokości, bazylikowy, z wydłużonym prezbiterium, transeptem poprzecznym oraz dwoma wieżami od zachodu (50 m wysokości). Ściany naw opięte dwuskokowymi przyporami, ściany wież – trójuskokowymi przyporami. Dach nad korpusem nawy głównej wysoki, dwuspadowy skrzyżowany pod kątem prostym z dachem transeptu o tej samej wysokości – kryte czerwoną dachówką ceramiczną ze śladami wzorzystej dekoracji wykonanej w ciemnej dachówce. Nad prezbiterium dach dziewięciopłowy, kryty dachówką. Dachy nad nawami bocznymi, kruchtami i zakrystiami – pulpitowe, nad absydami przy transepcie – pięciopłaciowe, kryte blachą miedzianą. Nad wieżami dachy czteroboczne, wysokie, ostrosłupowe, załamane u podstawy, kryte blachą miedzianą. Sygnaturka na skrzyżowaniu naw, czteroboczna z czterema arkadowymi przeźroczami, zwieńczona ostrosłupową sześcioboczną iglicą. W elewacji zachodniej portal główny o szerokim rozglifieniu, trójuskokowy, zamknięty archiwoltą, zwieńczony trójkątnym szczytem; w dolnej kondygnacji portalu podwójny otwór drzwiowy, każdy zamknięty profilowanym

pięcioliściem. W elewacjach bocznych: południowej i północnej transept – prostopadły do naw – zamknięty ścianą prostą zwieńczoną trójkątnym szczytem, z niższymi i węższymi pięciobocznymi apsydami. Wewnątrz prezbiterium jednoprzęsłowe zamknięte pięciopółową, przesklepioną apsydą; po obu jego stronach zakrystie z kruchtami. Nawa główna czteroprzęsłowa (ostatnie przęsło na skrzyżowaniu z transeptem), równa szerokości prezbiterium. Nawy boczne węższe i niższe, otwarte arkadowo do nawy głównej, ramiona transeptu jednoprzęsłowe zamknięte półkolistymi apsydami. Prezbiterium, nawa główna i boczne, transept, zakrystie, kruchtę, przyziemia wież pokryte sklepieniami krzyżowymi.

Kościół parafialny w Błazowej reprezentuje charakterystyczną w twórczości Jana Sas Zubrzyckiego tendencją do projektowania w duchu „stylu przejściowego” i poszukiwanie w architekturze polskiej „form narodowych”. W świątyni tej architekt zastosował rozwiązanie w którym połączył styl romański z gotyckimi elementami systemu konstrukcyjnego szkoły krakowskiej. Monumentalną architekturę ozdobił malowniczym i bogatym detalem (portal główny, rozeta, połączenia kamienia i różnobarwnej cegły, wzorzysta dachówka).

Za projekt kościoła w Błazowej Jan Sas Zubrzycki otrzymał na Wystawie Krajowej we Lwowie złoty medal.

Kościół w Błazowej usytuowany jest na miejscu poprzedniego kościoła z 1822 r. (parafia erygowana przed 1432 r.) stanowi znaczącą dominantę architektoniczną w układzie urbanistycznym miasta.

Kaplica mszalna p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Marcina w Błazowej z dnia 16. 02. 2004 r. L.dz. 7/04 kaplica mszalna rzymsko – katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z terenem dawnego cmentarza w Błazowej, stanowiące własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Błazowej została wpisana do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 108

Położona jest na terenie dawnego cmentarza grzebalnego w Błazowej. Została ona wzniesiona w 1904 r. jako wotum dziękczynne za wybudowanie kościoła parafialnego w Błazowej staraniem proboszcza Leona Kwiatkowskiego i parafian.

Murowana z czerwonej palonej cegły, z użyciem zendrówki, nieotynkowana. Wzniesiona na planie krzyża greckiego z węższym i niższym od korpusu głównego, zamkniętym pięciobocznie prezbiterium od zachodu oraz niskimi zakrystiami od północy i południa. Ściany opięte dwuskokowymi przyporami pokrytymi dachówką. Dachy korpusu głównego wysokie, dwuspadowe, skrzyżowane pod kątem prostym, nad prezbiterium pięciopółaciowy, nad zakrystiami jednospadowe, kryte czerwoną dachówką w typie marsylki. Na skrzyżowaniu naw sygnaturka przykryta czterobocznym, wysmukłym hełmem ostrosłupowym podbitym blachą, zwieńczonym krzyżem, rozdzielonym w połowie wysokości czterema arkadowymi przeźroczami; nad każdym z nich dwuspadowy daszek z kulą i krzyżem. Elewacja frontowa, wschodnia, z portalem na osi zwieńczona trójkątnym szczytem ze schodkowym blankowaniem. Portal o wykroju ostrołukowym, uskokowy, zamknięty w rodzaj obudowy wychodzącej przed lico elewacji, której górna część jest nadwieszona na wysuniętych ceglach i zamknięta szczytem ze ściętym wierzchołkiem, zwieńczonym równoramiennym kamiennym krzyżem. W szczycie ponad portalem pięć ostrosłupowych blend rozmieszczonych schodkowo.

Elewacja zachodnia z prezbiterium przylegającym do ściany korpusu zwieńczonej trójkątnym szczytem zakończonym schodkowym blankowaniem. Elewacja południowa z transeptem na osi zamkniętym ścianą prostą, zwieńczoną szczytem rozwiązanym

analogicznie jak w fasadzie, z dużym ostrołukowym, wielokwaterowym oknem osadzonym w rozglifionym do wewnątrz głębokim do wewnątrz ościeżu.

Korpus i ściany boczne transeptu zamknięte gzymsem koronującym złożonym z ostrokątnych arkadek powstałych ze schodkowo ustawionych cegieł. Elewacja północna zakomponowana analogicznie jak południowa z tą różnicą, że pomiędzy ścianą boczną wschodnią transeptu a ścianą korpusu wybudowana została trójboczna wieżyczka zwieńczona uskokowym ceglany gzymsem, przykryta trójpołaciowym daszkiem. Wewnątrz w prezbiterium sklepienie pięciopolewe, w nawie krzyżowej, w kruchcie kolebka z lunetami, w zakrystii północnej – żaglaste.

Autorem projektu kaplicy wg miejscowych przekazów był architekt lwowski Jan Sas Zubrzycki, który jest udokumentowanym twórcą kościoła parafialnego w Błazowej. Analiza stylistyczna kaplicy i porównanie zastosowanych tu form architektonicznych z innymi realizacjami tego architekta dowodzą, że są one charakterystyczne dla jego twórczości. Pozwala to na przypisanie Janowi Sas Zubrzyckiemu autorstwa projektu kaplicy.

Kaplica posiada duże wartości architektoniczne, stanowiąc znacząca dominantę przestrzenną w krajobrazie kulturowym miasta i historyczne, będąc kontynuacją istniejącej tu wcześniej kaplicy cmentarnej.

Cmentarz założony zapewne w początkach XIX w. z jednym nagrobkiem Macieja Grochmalickiego – organisty, ur. w 1780 r., zm. 1827 r.

Kaplica mszalna w Piątkowej

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. N.M.P. Królowej Polski w Piątkowej kaplica mszalna w Piątkowej została wpisana do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 395.

Usytuowana jest po północnej stronie drogi przez wieś, w pobliżu domu nr 94. Murowana z cegły, otynkowana, na rzucie prostokąta zamknięta trójbocznie. Dach dwuspadowy, kryty blachą, pod okapem profilowany gzyms. Elewacja frontowa południowa ujęta w narożach uproszczonymi pilastrami, zwieńczona trójkątnym szczytem flankowym wieżyczkami ustawionymi pod kątek, przykrytymi daszkami o kalenicach prostopadłych do siebie. Pośrodku szczytu wieżyczka z żeliwnym kutym krzyżem. W szczycie półkola, przeszklona wnęka. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym z nadświetlem podzielonym szprosami. Drzwi dwuskrzydłowe płycinowe, w dolnej części z motywem arkadek, w górnej przeszklone. W elewacjach bocznych otwory okienne rozglifione uskokowo na zewnątrz. Wnętrze przykryte pozorną spłaszczoną kolebką; w apsydzie neogotycki ludowy ołtarzyk.

Kaplica w Piątkowej wzniesiona zapewne w końcu XIX w. o nieustalonej fundacji, nawiązuje do formy kościółka o zredukowanym programie przestrzennym; stanowi istotny element architektoniczny w zabudowie wsi. Do czasu wybudowania nowego kościoła pełniła funkcję kaplicy filialnej Parafii w Futomie. Reprezentuje nieodłączne cechy tożsamości krajobrazu kulturowego Polski.

Kościół parafialny p.w. św. Walentego w Futomie

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko - Katolickiej p.w. św. Walentego w Futomie kościół parafialny rzymsko – katolicki p.w. św. Walentego w Futomie wraz z najbliższym

otoczeniem, stanowiący własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Futomie został wpisany do zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 136.

Kościół został wzniesiony w latach 1910 – 1911 wg projektu znanego architekta przemyskiego Stanisława Majerskiego. Murowany z czerwonej cegły z użyciem ciemnej glazurowanej zendrówki na planie krzyża, o wymiarach zewnętrznych 42,25 m x 23,60 m; detale architektoniczne (opaski okienne, przypory, portal główny, gzymsy) – otylkowane. Orientowany, trójnawowy z transeptem i jednowieżową fasadą zachodnią.

Prezbiterium przesklepione pięciopoliową absydą; pomiędzy ramionami transeptu a prezbiterium po stronie południowej dwukondygnacyjna zakrystia, po północnej – kaplica Matki Bożej, przesklepione krzyżowo. Ramiona transeptu zamknięte ścianami prostymi, przykryte kolebkami. Nawa główna i boczne dwusprzęsłowe rozdzielone między sobą czterema wolnostojącymi filarami, na których wspierają się łuki arkad i gurty sklepienne. Trzecie przęsło od zachodu węższe, dwykondygnacyjne wydzielone z nawy głównej dwoma kolumnami i dwoma półkolumnami, z naw bocznych – ściankami pełnymi, zawierające od strony pn. i pd. Kruchy wejściowe. W drugiej kondygnacji tego przęsła chór muzyczny z prospektem organowym. W elewacji frontowej na osi środkowej czworoboczna – znacznie zryzalitowana – czterokondygnacyjna wieża zwieńczona ośmioboczną wieżyczką z czterema przeźrocami, przykryta hełmem podbitym blachą. W dolnej kondygnacji wieży flankowej z obu stron masywnymi przyporami znajduje się portal wejściowy, ponad nim duże rozetowe okno, powyżej wielokwaterowe okno zamknięte łukiem pełnym. Osie boczne fasady cofnięte w stosunku do wieży, zamknięte trójkątnymi szczytami z rzeźbami św. Ewangelistów: Marka i Łukasza w niszach arkadowych. Pomiedzy ścianami naw bocznych a ścianami wież od południa i północy wkomponowane dwukondygnacyjne pseudowieżyczki.

W elewacji południowej między ramieniem prezbiterium a wschodnią ścianą zakrystii wzniesiona pseudowieżyczka mieszcząca klatkę schodową do zakrystii. Zakrystia dwukondygnacyjna, zwieńczona fryzem kostkowym. Transept wysunięty przed lico naw, zamknięty trójkątnym szczytem w którym rzeźba św. Mateusza Ewangelisty w arkadowej niszy.

Elewacja północna rozwiązana podobnie jak południowa z wyjątkiem braku pseudowieżyczki oraz trzech wydłużonych otworów okiennych w górnej kondygnacji kaplicy. W szczycie transeptu rzeźba św. Jana Ewangelisty. Absyda prezbiterium pięciopoliowa, podzielona wysokimi trójskokowymi przyporami; otwory okienne wysmukłe zamknięte łukiem pełnym.

Dachy: nad korpusem naw wysoki, dwuspadowy, skrzyżowany pod kątem prostym z dachem transeptu o tej samej wysokości, nad prezbiterium – pięciopoliowy, nad pseudowieżyczkami – trójspadowe, nad wieżyczką i sygnaturką – ośmioboczne, wysokie, ostrosłupowe, zwieńczone kulą i krzyżem; wszystkie kryte blachą płaską.

Kościół parafialny w Futomie reprezentuje charakterystyczną w twórczości Stanisława Majerskiego – jednego z najbardziej płodnych architektów autonomii galicyjskiej – tendencją do projektowania w duchu „stylu przejściowego” bliską rozwiązaniom „szkoły krakowskiej”, łączącą monumentalizm z malowniczością form architektonicznych.

Świątynia ta należy do ciekawych realizacji tego architekta o bogatym programie przestrzennym, wyposażona w cenne elementy wystroju wnętrza pochodzące z poprzedniego kościoła. Wzniesiona na miejscu wcześniejszego drewnianego kościoła z 1576 r. stanowi znaczącą dominantę architektoniczną w krajobrazie kulturowym wsi.

Dwór wraz z parkiem

Na podstawie art. 5, pkt. 1, i art. 14, ust. 1. pkt. 1, Ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48) oraz art. 97 § 1 k.p.a. Wojewódzki Konserwator Zabytków Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie zarządza

dokonanie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości województwa rzeszowskiego dworu wraz z parkiem w Błażowej, pow. Rzeszów pod numerem rejestru A – 927.

Dwór wraz z parkiem w Błażowej położony na p.b. 167, pgr 692, 693 posiada duże walory architektoniczne i krajobrazowe. Wzniesiony zapewne w XVIII/XIX w., parterowy, murowany z cegły i kamienia, tynkowany. Na planie wydłużonego prostokąta, dwutraktowy, podpiwniczony.

Elewacja frontowa 8-osiowa, z gankiem wspartym 2 filarami, zwieńczonym trójkątnym odeskowanym szczytem. Cokół boniowany, naroża ścian opilastrowane. Okna prostokątne w opaskach. W piwnicach sklepienia kolebkowe.

Na podstawie notatek z księgi ławniczej wsi Błażowa z lat 1627-1748 można przypuszczać, że w tym czasie istniał w Błażowej dwór. Był to budynek drewniany, o mniejszym obrysie niż obecnie, z piwnicami wykonanymi z kamienia. Obecny dwór związany jest z nabyciem dóbr błażowskich przez Wincentego Skrzyńskiego herbu Zaremba od Flemmingów w 1835 r. Wtedy to zapewne przystąpiono do budowy na starych piwnicach - nowego, murowanego z cegły i kamienia dworu. Otrzymał on wówczas kształt i wystrój w stylu klasycystycznym z głównym wejściem w elewacji południowej na osi środkowej. Kilkadziesiąt lat później, na przełomie XIX i XX w., wzmocniono sklepienia kolebkowe w środkowej piwnicy i wykonano drobne roboty budowlane, w wyniku których zmieniła się funkcja i rozplanowanie wnętrza. Z okresem budowy dworu można wiązać powstanie parku. Dwór figuruje na mapie katastralnej Błażowej z 1851 r. Zaznaczono na niej jedynie obrys parku i folwark, nie uwzględniający jego kompozycji. Od 1912 r. założenie dworskie było własnością Nowaków, następnie dwóch Żydów - Bluma i Kramera, a w 1918 r. pozostałość dóbr błażowskich z dworem, folwarkiem i parkiem zakupił Ascher Silber - przemysłowiec z Rzeszowa, który do II wojny światowej prowadził wyprzedaż ziemi. W czasie okupacji niemieckiej pozostałość majątku wraz z zespołem dworskim znajdowała się w zarządzie komisarycznym. Od 1945 r. na terenie folwarku gospodarowała Spółdzielnia Produkcyjna (w dworze umieszczono biura). Przez pewien czas po wojnie w budynkach folwarcznych znajdowała się stadnina ogierów. Powolna degradacja zespołu dworsko-parkowego rozpoczęła się już od początków XX wieku. Nie ma przekazów o wcześniejszym układzie kompozycyjnym parku. W 1975 r. dwór wraz z parkiem został wpisany do rejestru zabytków woj. rzeszowskiego. Remont dworu w latach 1978-79 spowodował znaczną degradację pierwotnego wystroju klasycystycznego budynku. Teren dawnego folwarku i dwór był własnością Spółdzielni Produkcyjnej w Błażowej, obecnie jest w użytkowaniu Regionalnego Towarzystwa Rolno-Przemysłowego „Dolina Strugu” w Błażowej.

Obecnie park miejski o całkowicie nowym, współczesnym układzie kompozycyjnym zrealizowany został w latach 1972-1980. Na terenie parku i dawnego folwarku zachowały się pozostałości starodrzewia, w tym dęby szypułkowe - pomnik przyrody (obwód 430) na terenie Spółdzielni Produkcyjnej, 4 pomnikowe dęby i jesion - na terenie parku oraz 2 pomnikowe wierzby - nad stawem (własność RSP). Drzewostan parku stanowią obok dębów i jesionów lipy, kasztanowce, brzozy, graby, klony, topole, modrzewie - są to głównie nasadzenia młode, powojenne¹.

4.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Zgodnie z definicją zawartą w wzmiankowanej ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - zabytek ruchomy - to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych,

¹ http://www.epodkarpacie.com/index.php?page=guide&main_guide_id=60&usection_id=252#94,

25.10.2010.

będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece ustawodawca zaliczył dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne. Zaliczają się do nich również inne obiekty, nie będące w pełni dziełami sztuki. Są nimi przedmioty posiadające wysoką wartość historyczną i naukową, będące świadectwem poziomu kultury materialnej, np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, czy przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami.

Oprócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli - także wystrój architektoniczny zaliczany jest do zabytku ruchomego. Należą do niego elementy stałej dekoracji budynków (zewnątrznej i wewnętrznej) oraz obiekty tzw. małej architektury, ale pod warunkiem, że posiadają cechy indywidualnych, niepowtarzalnych wytworów artystycznych. Są to m. in. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ścienne, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny (np. gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych), ale także rzeźby ogrodowe, fontanny, pomniki, kapliczki przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Walentego w Futomie wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego zostały wpisane do rejestru zabytków ruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru B-176.

Wyposażenie kościoła parafialnego w Futomie

1. **Ołtarz główny**, neobizantyjski, 1919-1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno polichromowane, pozłacane. Wym. ok. 900 x 640 x 120 cm. W centrum Baranek Eucharystyczny, po bokach monogram Maria z liliami i symbole wiary, nadziei i miłości. Tabernakulum z tronem eucharystycznym wspartym na zdwojonych kolumnkach, w szczytce dwa adorujące aniołki trzymające koronę zamkniętą. W polu głównym ołtarza dwa obrazy z mechanizmem zasuwania: „Św. Walenty” (1746 r.) i „Matka Boża Niepokalana” (1595 r.), oba w sukienkach. Po każdej stronie dwie rzeźby: bł. Jakub Strzebię, św. Grzegorz I Papież, św. Sylwester I Papież i św. Stanisław.. W polu głównym zwieńczenia obraz „Św. Wojciech” (1919 r.).

2. **Ołtarz boczny północny Matki Bożej Różańcowej**, neobizantyjski, 1919-1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno politurowane, polichromowane, pozłacane. Wymiary ok. 700 x 290 x 145 cm. Obraz „Matka Boża Różańcowa ze św. Dominikiem i św. Katarzyną Sieneńską” (1919 r. pracownia Józefa Mullera). Pod spodem na ruchomych zasuwach obraz „Św. Antoni Padewski” (1714 r.) i „Św. Leonard”. Po bokach aediculach stojące rzeźby Św. Jacek i Św. Salomea. W centrum zwieńczenia tondo z obrazem Św. Józef, szczyt zamknięty krzyżem trójlistnym.

3. **Ołtarz boczny południowy p.w. Św. Rodziny**, pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno politurowane, polichromowane, pozłacane. Wymiary ok. 700 x 290 x 145 cm. W centrum obraz „Św. Rodzina” (1927 r.), pod spodem na ruchomych zasuwach obraz „Serce Pana Jezusa ze Św. Małgorzatą” (1919 r. pracownia Józefa Mullera) i „Św. Michał Archanioł” (1644 r.). Po bokach w aediculach stojące rzeźby Św. Franciszek z Asyżu i Św. Andrzej Bobola. W centrum zwieńczenia tondo z obrazem „Św. Teresa z Lisieux”, szczyt zamknięty krzyżem trójlistnym.

4. **Ołtarz boczny p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy** (w kaplicy północnej przy prezbiterium, d. Zakrystii), 1927 r., drewno polichromowane. Wymiary ok. 300 x 200 cm. W centrum prostokątne, szerokie obramowanie z wąskimi płycinami i obrazem Matki Bożej Nieustającej Pomocy – ikoną zakupioną w Rzymie przez ks. proboszcza Wojciecha Stachyraka. Boczne skrzydła z trzema podziałami poziomymi, dwie płyciny dolne i górne z dekoracyjną rozetą z grawerowaną skośną kratką, pośrodku płyciny w wąskim obramieniu o bokach falistych obrazy „Św. Kazimierza” i „Św. Kingi”, deska/olej.
5. **Ambona**, neobizantyjska, 1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium (?), drewno polichromowane, połączane. Wys. całości ok. 650 x 130 cm. Zawieszona przy północnej ścianie nawy z wejściem w grubości muru pomiędzy łukiem tęczowym, a pomieszczeniem dawnej zakrystii, obecnie kaplicy z ołtarzem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Pięcioboczny, profilowany korpus ze zwisem zakończonym szyszką, ażurowym fryzem arkadowym przy dolnej krawędzi ścianek. Profilowany wąski gzyms. Boczne ścianki oddzielone od siebie wąskimi kolumnkami, wewnątrz płyciny zamknięte półłukiem, wpisane w płyciny prostokątne, z płaskorzeźbami – postaciami św. Jana Chryzostoma, św. Alfonsa, św. Augustyna, św. Hieronima, św. Piotra. Zaplecek z płycinami w formie reomańskiego okna dwudzielnego z rozetami. Baldachim pięcioboczny z wieżyczkami na narożnikach i ażurowym fryzem maswerkowym. Szczyt w formie architektonicznej wieżyczki, na której stoi rzeźba Chrystusa Dobrego Pasterza.
6. **Prospekt organowy i organy**, neogotycki, początek XX w., autor Rieger, drewno polichromowane. Wym. 450 x 400 x 187 cm. Prospekt architektoniczny, jednoosekowy, dziewięcioosiowy, dwuwieżowy o segmentach pisaćłkowych w kształcie arkad ostrołukowych z dekoracją maswerkową. Dwie najwyższe wieżyczki wysunięte półkuliście do przodu, zwieńczone wydatnymi pinaklami z kwiatonami i żabkami. Pięcioosiowa sekcja środkowa nieznacznie cofnięta i obniżona w stosunku do sekcji bocznych. Na osi głównej tej sekcji wieża i segmenty skrajne ujęte lizenami, w górnej partii fryz z ażurową wicią akantu. W centrum zwieńczenia, na osi środkowej niskiej wieżyczki rzeźba stojącego anioła z rozłożonymi szeroko rękami i uniesionymi ku górze skrzydłami. Organy dziesięciogłosowe z kukułką: Cello 8', Subbas 16', Vox coelestis 8', Salicjonał 8', Bourdon 8', Flet minor 8', Pryncypał 8', Dolce 4', Oktawa 4', Mikstura 2 chór. Połączenia: M 4' (superoctaw) i M/P. Traktura gry i traktura rejestrów – pneumatyczne. Urządzenie di kalikowania i dmuchawa elektryczna.
7. **Chrzcielnica**, neogotycka, ok. 1920 r., drewno polichromowane, połączane. Wym. ok. 260 x 80 cm średnicy czaszy, średnica podstawy 130 cm. Podstawa ośmioboczna, dwustopniowa. Czaszę podtrzymuje rzeźba stojącego anioła w uniesionych rękami i skrzydłami. Czasza ośmioboczna z płycinami na płaszczyznach, motywem fryzu arkadowego, profilowaniem w górnej części. Pokrywa ośmioboczna o bokach wklęsłych, na dolnej krawędzi ażurowy fryz z motywu lilijek. Na zwieńczeniu pokrywy grupa rzeźbiarska – Chrzest Chrystusa.
8. **Baldachim procesyjny**, początek XX w., jedwab, koraliki, haft. Wymiary 160 x 115 cm. Na czterech drążkach zakończonych mosiężnymi gałkami, prostokątny baldachim z kremowego jedwabiu o wzorze kwiatowym – wypukłym raporcie ze stylizowanych kwiatów w układzie geometrycznym. Całość pokryta po formie rozet, listków i kwiatów haftem z użyciem wielobarwnych koralików – czerwonych, niebieskich i zielonych. Dolna krawędź baldachimu z lambrekinem i jedwabnymi pomponikami w kolorach żółtym, zielonym, fioletowym, różowym
9. **Krzyż procesyjny**, neobizantyjski, początek XX w. (1920 ?), drewno polichromowane, politurowane i połączane. Ramiona krzyża zakończone trójliściem wpisanym w kwadraty. Od skrzyżowania ramion faliste promienie glorii. Szczupłe ciało Chrystusa z silnie ugiętymi nogami i tułowiem skręconym w literę „S”. Perizonium na sznurze, z wachlarzowo

ułożonymi fałdami zwisu i połączoną bordiurą. Banderola z napisem INRI pionowa, falista, zawieszona na jednym gwoździu.

10. **Rzeźba św. Barbara**, barok, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane. Wym. 162 cm. Stojąca w lekkim pontrapoście na podstawie w formie wypukłego małego wzgórką. Ubrana w suknię przepasaną sznurem o długich, wąskich rękawach, na ramionach płaszcz zawinięty wokół prawego łokcia. W lewej ugiętej ręce trzyma kielich, w prawej trzyma liść palmowy. Stopy bosc. Na głowie ażurowy diadem. Włosy spięte, twarz o pociągłych rysach, wydatnych policzkach i wypukłym wysokim czole (zweżenie skroni).

11. **Rzeźba św. Piotr**, barok, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane. Wym. 167 cm. Stojący w lekkim kontrapoście na podstawie w formie wypukłego małego wzgórką. Ubrany w suknię przepasaną sznurem o długich, wąskich rękawach, na ramionach płaszcz zawinięty wokół lewego łokcia. W lewej ręce trzyma otwartą księgę, w prawej klucze. Bosc stopy. Włosy kręcone, krótkie, zarost o kręconych puklach. Twarz szczupła o pociągłych rysach, wydatnych policzkach i wypukłym wysokim czole (zweżenie skroni).

12. **Rzeźba św. Łukasz**, 1910 r. (na elewacji zachodniej kościoła), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z lewą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma zamkniętą Ewangelię opartą o biodro, prawa dłoń oparta na jej grzbiecie, trzymająca pióro. Wzrok skierowany na wprost, długie włosy, wysokie czoło, długi zarost. Przy lewej nodze leży wół.

13. **Rzeźba św. Marek**, (na elewacji wschodniej kościoła), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawą dłonią pisząc na jej kratach. Wzrok skierowany na wprost, długie włosy, wysokie czoło, długi zarost. Za postacią św. Marka stojący lew.

14. **Rzeźba św. Jan**, 1910 r. (na elewacji kościoła, płu. strona transeptu), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawą dłonią pisząc na jej kratach. Twarz młodzieńcza, włosy długie rozłożone na ramionach. Przy lewej nodze siedzący orzeł z dziobem wtulonym w płaszcz.

15. **Rzeźba św. Mateusz**, 1910 r. (na elewacji kościoła, pld. Strona transeptu), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawa ręka opuszczona trzymająca pióro. Głowa pochylona, twarz starca, włosy długie rozłożone na ramionach, czoło z wydatną łysiną, długi zarost. Przy prawej nodze siedzący aniołek ze złożonymi dłońmi.

16. **Rzeźba – Grupa Pasyjna**, barok, 1722 r., na belce tęczowej, drewno polichromowane. Wym. ok. 280 cm wysokość figur. Krzyż o ramionach zakończonych trólistnie, z 12 falistymi wydatnymi promieniami od skrzyżowania jego ramion. Szczupłe ciało **Chrystusa** z silnie wygiętymi nogami. Perizonium z guzem przy prawym biodrze, wachlarzowo rozłożone fałdy zwisu. Głowa silnie przechylona na prawą stronę, oczy zamknięte. Na obu ramionach pukle włosów. Palce dłoni zwinęte. Banderola pionowa, falista z napisem INRI. **Matka Boża Bolesna** stojąca po prawej stronie Jezusa, lewą dłonią ociera łzy, prawa dłoń na wysokości piersi. Ubrana w suknię o wąskich, marszczonych poprzecznie rękawach, płaszczu o bogatym udrapowaniu zawiniętym wokół pleców i pod prawym przedramieniem. Na głowie biała chusta. **Maria Magdalena** klęcząca po lewej stronie krzyża, obejmująca jego drzewco. Długie włosy, suknią przewiązana w pasie, płaszcz owinięty wokół bioder. **Św. Jan** stojąca za Marią Magdaleną z tułowiem odchylnym do tyłu, twarz skierowana w stronę Jezusa. Ubrany w bogato udrapowaną suknię i płaszcz zawinięty wokół obu ramion. Lewa dłoń na wysokości pasa, prawa ugięta, wysunięta ku przodowi.

17. **Krucyfiks**, przy wejściu głównym, pod chórem, (2 szt.), początek XX w. (1920?), drewno polichromowane. Wymiary 150 x x70 cm. Krzyż o ramionach zakończonych trójliściem. Ciało Chrystusa szczupłe, proporcjonalnie zbudowane. Perizonium długie, nieco powyżej kolan zawinięte na prawym biodrze z rozszerzającym się zwisem. Ramiona wysoko uniesione. Pukle włosów na obu ramionach. Banderola pionowa wycięta dołem „w ząb”.

18. **Obraz M. B. Niepokalana**, późny renesans, 1595 r. (w ołtarzu głównym), deska/olej, sukienki drewno pozłacane i posrebrzane. Wym. ok. 165 x 95 cm. Stojąca postać Matki Bożej z Dzieciątkiem na półksiężycu na tle krajobrazu górskiego. W prawym dolnym narożniku obraz klęczące postacie mężczyzny i dziecka w pozycji adorującej, zapewne fundator – sołtys Wodiczka (Wodzicki) z dzieckiem. Maria z twarzą $\frac{3}{4}$, skierowana ku Dzieciątku, wzrok zwrócony ku patrzącemu na obraz. Dzieciątko siedzące na lewym ramieniu, trzymające w lewej ręczce księgę, prawą rączką palcami wskazujące na Maryję, lub błogosławiące. Wzrok Jezusa skierowany lekko w dół. W prawej ręce Maria trzyma berło. W dole krajobraz pagórkowaty (zielone wzgórza), w oddali górzysty krajobraz na linii niskiego horyzontu. Niebo pogodne, niebieski z drobnymi obłokami. Mężczyzna – fundator o krótkich czarnych włosach, krótkich wąsach, twarzy szczupłej o wysokim czole, zwróconek $\frac{3}{4}$ (widoczne lewe ucho). Ubrany w szaro-ugrową sukmanę o wąskich, długich rękawach, przewiązaną czerwonym sznurem, pod szyją zapięty zarzucony na ramiona kozuch. Przy szyi wysoki, uniesiony, marszczony kołnierz. Postać Maryi wraz z berłem, półksiężycem i Dzieciątkiem z nałożonymi pozłacanymi sukienkami, w promienistych gloriach, nimbach na których kaboszony z pseudokameryzacją. Płaszcz Marii z wzorem kwiatowym o wypukłym, dużym raporcie – w kolorze srebrnym

19. **Obraz św. Walenty**, barok, 1746 r., (w ołtarzu głównym), mal. Andrzej Ziemierowicz z Tyczyna, płótno/olej, naciągnięty na deskę, sukienki z 1918 r., metalowe, mosiądz repusowany, srebrzony i złocony. Wym. 162 x 99 cm. W centrum stojąca postać św. Walentego w stroju liturgicznym. Wokół głowy świetlisty nimb w kolorze miodowym, wokół którego nałożona metalowa promienista gloria o promieniach ostrych. Ornat zielony z czerwoną pretekstą i złotą bordiurą (zasłonięte sukienkami), długa biała komża z ażurową bodriurą u dołu i ażurowym mankietem. Na lewej ręce nałożony manipularz, dłoń na wysokości piersi trzymająca krucyfik. Prawa ręka ugięta, dłoń w geście błogosławieństwa na wysokości ramienia. Twarz $\frac{3}{4}$, szczupła, zarost krótki, włosy lekko kręcone, wysokie czoło, małe drobne usta, oczy o ciężkich powiekach. Widoczne prawe ucho. Po bokach siedzące adorujące postacie kobiece i męskie, proszące o uzdrowienie. Na ziemi przed świętym leżące w powijaku niemowlę. Tło ciemnobrązowe z obłoczkami i czterema główkami aniołków. W prawym narożniku obrazu rozświetlane niebo w kolorze miodowym z rozszerzającymi się promieniami. Sygnowany „Anno Domini 1745”. Sukienki metalowe – ornat, manipularz, krzyżyk, nimb z 1918 r., uzupełnione po konfiskacie z 1785 r.

20. **Obraz św. Leonard Opat**, późny renesans, przed 1595 r. (w ołtarzu bocznym północnym), płótno/olej, naciągnięty na deskę, sukienki metalowe, mosiądz repusowany, srebrzony i złocony. Wym. 165 x 95 cm. Stojący święty w stroju brązowym zakonnym, na piersiach chrystogram IHS, na głowie tonsura. Twarz młodzieńca, $\frac{3}{4}$, widoczne lewe ucho. W lewej ręce trzyma pastorał, prawą – dwoma rozsuniętymi palcami wskazuje na swoje serce. Przy jego stopach, po prawej, wyłaniający się młody mężczyzna z rozłożonymi dłońmi skutymi w kajdany, twarz z profilu, od ust biegnąca banderola zakończona „w ząb” z napisem „SOLVE VINCLA REIS”. Po lewej stronie, nieco z tyłu, klęcząca postać w stroju kapłańskim, w komży, z dłońmi złożonymi modlitewnie. Po prawej stronie, nieco z tyłu, stojący mały stolik przykryty czerwonym, długim sukniem, na którym stoi krzyż ołtarzowy oraz infuła świętego. W tle krajobraz górzysty z małymi drzewkami na I planie, wzgórzami ugrowymi na II planie, w oddali na linii horyzontu niebieskie góry. Niebo pogodne, dołem zażółcone. Sukienki metalowe – wokół głowy nimb z promieni ostrymi, chrystogram, pastorał, infuła, krucyfik.

21. **Obraz św. Antoni Padewski**, barok, 1714 r., (w ołtarzu bocznym północnym), płótno/olej. Wymiary ok. 165 x 95 cm. Stojący, ubrany w habit franciszkański, w symbolicznym wnętrzu z podwieszoną ugrową kotarą. Twarz szczupła, młodzieńcza, z profilu, widoczne lewe ucho, wzrok opuszczony. Włosy z tonsurą. Przed nim mały stolik

przykryty szarym długim sukniem. Na stoliku leżące książki, jedna otwarta z podwiniętą kartą. Ponad blatem stolika obłoczek a chmurek na którym siedzi Dzieciątko Jezus przewiązane różową szatką wokół bioder. Święty obejmuje Jezusa prawą dłonią podtrzymując jego plecy, lewą dłonią dotyka kolanka. Jezus podaje lewą rączką kwiat lilii, prawa ręka opuszczona, z palcem wskazującym skierowanym ku leżącym na stoiku książkom. Na I planie przed stolikiem siedzący aniołek trzymający kosz z owocami i kwiat róży, w górnym narożniku dwie główki aniołków.

22. Obraz Św. Michał Archanioł, barok, 1644 r. (w ołtarzu bocznym południowym), płótno/olej. Wymiary ok. 150 x 90 cm. W centrum postać św. Michała w zbroi rzymskiej, stojący na prawej nodze, lewa noga ugięta, odchylona w tył, oparta o ciało leżącego diabła (tors mężczyzny o smoczym ogonie). Prawa ręka wyciągnięta ku górze, palce dłoni wyprostowane (wewnętrzna strona dłoni). W lewej opuszczonej i ugiętej ręce trzyma wiejadło (?). Skrzydła uniesione. Głowa opuszczona, wzrok skierowany na diabła. Twarz młodzieńcza o niskim czole, drobnych ustach, zaróżowionych policzkach. Włosy rude, silne kręcone zaczesane z przedziałką, półdługie. Na głowie mały krzyżyk, wokół świetlisty nimb. Na ramionach czerwony, krótki płaszcz. W tle skłębione jasnoniebieskie niebo, na linii horyzontu rząd płomieni, przy dolnej krawędzi obrazu fragment urwiska skalnego.

23. Stacje Drogi Krzyżowej, neoklasycyzm, lata 30 – 40 XX w., dąb politurowany, płótno/olej. Wymiary ok. 79 x 48 cm, z ramą 105 x 73 cm. Wielofigurowe kompozycje o prawidłowo oddanych proporcjach, dość statyczne. Kolorystyka pastelowa, chłodna. We wszystkich obrazach odpowiednie wykorzystanie tych samych barw: błękit, złamana czerwień, brąz, sepia, biel, zabrudzona zieleń, pomarańcz, odcienie różu i fioleto. Rama drewniana, profilowana, zwieńczony łacińskim krzyżem pod którym numer stacji cyframi rzymskimi.

24. Monstrancja z oprawą, klasycyzm, 1 połowa XIX w., mosiądz pozłacany, odlew. Wysokość 67 cm. Stopa owal 23,5 x 20 cm Wypukła stopa na profilowanym cokole z puklowym motywem sznurowym. Płaszcz stopy podzielony na cztery pola z rozszerzającymi się wstęgami z motywem sznura i kwiatu wewnątrz. W polach cztery owalne medaliony w których przedstawienia czterech ewangelistów. Wokół ornamenty – kłosy zbóż i winne grono (na przemian). Nodus wazowany. Pod glorią motyw liści. Gloria promienista, owalna, wokół owalnej puszeki. Promienie o złączonych wiązkiach, wklęsło – wypukłe. Na tle promieni ażurowy wieniec z motywem wici roślinnej, różyczek, kłosów, rogów obfitości. Po bokach dwa anioły, w dole motyw Arki Przymierza, w górze plakietka z półpostacią Boga Ojca, nad którym spłaszczony baldachim z lambrekinem. Wokół glorii, pomiędzy wieńcem a promieniami, na sprężynkach ruchome kłosy zbóż, w szczycie glorii mały krzyżyk na kulce. Oprawa monstrancji tekturowa, obita skórą, wewnątrz wyłożona filcem na zewnętrznych płaszczyznach ozdobiona owalnymi fragmentami kurdybanu o motywie kwiatowym, częściowo pozłacanym.

4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Na uwagę konserwatorską zasługują wszystkie obiekty z terenu gminy Błazowa uwzględnione w opracowaniu.

Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, jest uzupełniana i weryfikowana. Wprowadzane zmiany nie powodują nieważności ustaleń w dokumentach planistycznych oraz przedmiotowego Programu. Niezbędna jest okresowa aktualizacja, polegająca na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych

Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego: wpis do rejestru zabytków czy ustanowienie parku kulturowego.

Należy podkreślić, że te obiekty zabytkowe, które uwzględnione są w ewidencji zabytków, a nie figurują w rejestrze zabytków lub nie bierze ich pod uwagę miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i park kulturowy, nie są prawnie chronione. Uwzględnienie ich wyłącznie w ewidencji ma charakter informacyjny, pomocny przy określaniu i ocenianiu zasobów zabytkowych na określonym terenie oraz przy opracowywaniu programów opieki nad zabytkami.

Wykaz zabytków architektury i budownictwa miasta i gminy Błazowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi *Aneks nr 1* do niniejszego pracowania.

4.5. Zabytki archeologiczne

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Można wyróżnić dwa typy zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome to przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości. Z perspektywy nauki i dziedzictwa znacznie ważniejsze są jednak archeologiczne zabytki nieruchome – stanowiska archeologiczne, czyli zespoły obiektów o charakterze kultowym, grobowym, mieszkalnym lub gospodarczym, otaczający je układ warstw glebowych oraz znajdujące się w nich zabytki ruchome (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 3 pkt. 1 i 4). Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisana w La Valetta w dniu 16 stycznia 1992 roku traktuje dziedzictwo archeologiczne jako *źródło wspólnej europejskiej pamięci, którego elementami są wszystkie pozostałości i obiekty oraz wszelkie inne ślady ludzkości z innych epok, których zachowanie i badanie przyczynia się do odtworzenia historii ludzkości i jej powiązań ze środowiskiem naturalnym i w wypadku których wykopaliska, odkrycia oraz inne metody badań nad dziejami ludzkości i nad jej środowiskiem stanowią główne źródło informacji.*

Uwarunkowania historyczne Gminy Błazowa wykazują bardzo dawne ślady pobytu i działalności ludzkiej, co wiąże się niewątpliwie z korzystnymi warunkami glebowymi. Początki życia na obszarze gminy sięgają neolitu (około 4 000 – 1800 lat p.n.e.), o czym świadczą liczne znaleziska archeologiczne, m. in. kamienne groty oszczepu, toporki kamienne i inne. Ludność zamieszkująca początkowo ten obszar przybyła w środkowej fazie neolitu z dwóch obszarów – z północnych Niemiec lub Jutlandii oraz z terenów Renu aż po Kaukaz, który to lud był połączony z przodkami dzisiejszych Słowian. Początków założenia osad można szukać na przełomie XI i XII wieku. O istnieniu osad obronnych świadczy występowanie grodziska w Błazowej Dolnej, pochodzącego z okresu wczesnego średniowiecza – najmłodszego okresu w pradziejach Polski. Na terenie gminy Błazowa notuje się łącznie 82 stanowiska archeologiczne. Najwięcej stanowisk zlokalizowano w Borku Nowym (31) oraz w Błazowej (z Dolną i Górną - 12), Kąkolówce (16), Futomie (15), Piątkowej (4), Lecce (4). Są to stanowiska ze wszystkich okresów pradziejów oraz wczesnego i późnego średniowiecza. Wszystkie te znaleziska archeologiczne świadczą o wczesnym zasiedleniu tych terenów przez człowieka.

Wykaz stanowisk archeologicznych miasta i gminy Błazowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi *Aneks nr 2* do niniejszego opracowania.

4.6. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na XXXII sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- Tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu.
- Spektakle i widowiska.
- Zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne.
- Wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki.
- Umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Na terenie gminy Błażowa działają:

Towarzystwo Kultywowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej

Wszystko zaczęło się od nagrody „Perła” w 2006 r. na targach „Polagra Farm” w Poznaniu za „Futomski Bulwiok”. Ten specjal, przygotowany przez panie z KGW Futoma, zdobył tę prestiżową nagrodę i stał się iskrą do dalszego działania – powołania do życia Towarzystwa Kultywowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej. Panie należące do tego stowarzyszenia biorą udział w licznych imprezach i konkursach na których zdobywają wyróżnienia i nagrody. Prócz gotowania zajmują się robótkami ręcznymi i wyrobem kwiatów z papieru.

Kapela Ludowa z Futomy

Kapela Ludowa z Futomy została założona przy zespole regionalnym „Futomianie” w 1990 r. W pierwszym okresie swego istnienia kapelę tworzyło trzy osoby i towarzyszyła ona jedynie występom tancerzy. Z biegiem czasu jej skład osobowy powiększał się. Od 1990 r. kapela zaczęła występować samodzielnie. Od 1995 r., kiedy to kierownictwo muzyczne nad kapelą objął Antoni Sowa, dzięki systematycznej i bardzo intensywnej pracy zespół w dużym stopniu podniósł swój poziom artystyczny, a opracowany repertuar stał się bardzo bogaty.

Kapela ludowa z Futomy występowała na licznych koncertach, przeglądach i festiwalach, zarówno lokalnych, jak też odbywających się w różnych regionach Polski i poza jej granicami. Po raz pierwszy artyści z Futomy wystąpili za granicą w Chateillon en Bazois na południu Francji w 1995 r.

Rok 1997 okazał się nie tylko bogaty w koncerty, kapela występowała aż 33 razy, między innymi w Sosnowcu, Nałęczowie, Kazimierzu Dolnym, ale także w dokonania. Udany okazał się debiut w XXXI Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą, co owocowało późniejszym wielokrotnym pojawianiem się kapeli z Futomy na antenie ogólnopolskiej telewizji i Polskiego Radia. Sukcesem zakończył się także udział wraz z Zespołem Obrzędowym „Futomianie” w XII Ogólnopolskim Konkursie Tradycyjnego Tańca Ludowego w Rzeszowie. W tym samym roku kierownik kapeli Antoni Sowa został uhonorowany nagrodą Wojewody Rzeszowskiego.

Rok 1998 to kolejna długa lista występów, m. in. udział w II Polonijnym Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Dąbrowie Tarnowskiej. We wrześniu tego samego roku kapela wzięła udział w nagraniu programu telewizyjnego, który został wyemitowany przez

TV Rzeszów w dwóch odcinkach z cyklu „Spotkania z folklorem”. Jesienią tego samego roku ukazała się ich pierwsza kasetka audio.

Lata późniejsze były równie pracowite dla kapeli, co jednak przedkładało się na liczne jej osiągnięcia. Koncertowali w całej Polsce. Stawali w szranki z międzynarodowymi wykonawcami, a kolekcja ich nagród sukcesywnie się powiększała.

Obecny skład Kapeli wygląda następująco: Bronisław Ciura - kierownik artystyczny, klarnet, Stanisław Pecka – kierownik organizacyjny, bas, Anna Rząsa – śpiew, Jerzy Panek – śpiew, Marek Kruczek – cymbały, Zbigniew Dudek – sekund, Mieczysław Rybka – skrzypce, Mariusz Sobkowicz – klarnet.

Kapela Ludowa z Futomy ma na swoim koncie liczne nagrody i wyróżnienia.

Futomianie z Futomy

Zespół Obrzędowy „Futomianie” powstał w 1981 r. Założyła go, wykorzystując ludowe przyśpiewki, pieśni, zwyczaje i obrzędy zapamiętane ze swojej młodości, mieszkanka Futomy Aniela Wielgos, która w 1996 r. została uhonorowana prestiżową nagrodą imienia Franciszka Kotuli, a w 2003 r. nagrodą Zarządu Województwa Podkarpackiego za całokształt działalności.

W ciągu wielu lat swojego istnienia zespół „Futomianie” opracował liczne widowiska obrzędowe m.in.: „Wieńcowiny”, „Chrzyciny”, „Swaszczyzny”, „Kolędnicy w Futomie”, „Wigilia”, „Pieczenie chleba”, „Przędzenie lnu i konopi”, „Wieszanie barszczu” i wiele innych.

W swoim repertuarze posiadają także szereg tańców regionalnych, które często są już zapomniane, nawet przez starszych mieszkańców gminy. Zespół wielokrotnie występował w wojewódzkich, międzywojewódzkich i ogólnopolskich przeglądach, konkursach, zdobywając nagrody i wyróżnienia. Artyści – amatorzy z Futomy brali udział m. in. W kręceniu filmu fabularnego pt. „Popielec”, gdzie prezentowali sceny z tradycyjnego, wiejskiego wesela.

W 1987 r. zespół wystąpił w Sali Kongresowej w Warszawie podczas Międzynarodowego Kongresu Pszczelarskiego „Apimondia 87”, rok później gościła w Hamburgu na zaproszenie Towarzystwa Niemiecko-Polskiego.

W ciągu wielu lat pracy wykształcił się typ zespołu wielofunkcyjnego, kultywującego tradycje pieśni ludowej oraz autentycznego tańca, a jednocześnie posiadającego w swym repertuarze liczne widowiska obrzędowe. Zespół Obrzędowy „Futomianie” skupia przede wszystkim ludzi starszych, których z biegiem lat jest coraz mniej.

Od wielu lat zespół ludowy oraz jedna z najlepszych na Podkarpaciu ludowa kapela FUTOMIANIE działają pod patronatem Gminnego Ośrodka Kultury w Błazowej. W programie z cyklu SPOTKANIE Z FOLKLOREM kapela wykonała kilka pastorałek w starej wiejskiej chałupie, aby podtrzymać klimat dawnego, wiejskiego kolędowania i przygotowywania się do Świąt Bożego Narodzenia. Materiał dźwiękowy znajduje się na nagranej własnym kosztem przez Futomian płycie CD.

„Futomianie” poprzez swoje artystyczne dokonania przyczyniają się do propagowania piękna ludowej kultury i tradycji naszego regionu. Zespół może się poszczycić folklorem czystym i nieskażonym, który nie wymaga szkolenia i konsultacji.

Swoją działalnością mogą poszczycić się również działające w gminie Błazowa Koła Gospodyń Wiejskich, które swoją obecnością uświetniają ważne imprezy plenerowe i biorą udział w licznych konkursach o zasięgu powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim.

Gminny Ośrodek Kultury w Błazowej jest inicjatorem i organizatorem cyklicznych imprez plenerowych, których celem jest przekazanie młodym pokoleniom tradycji związanych z życiem codziennym dawnej wsi.

Co roku organizowane są tutaj:

- ✓ Konkurs pn. „Najładniejsza pisanka wielkanocna ;
- ✓ Starych Potraw Smak i Urok oraz Wojewódzkie Spotkanie Kapel Ludowych;
- ✓ Jarmark Błazowski, Międzypowiatowa Parada Orkiestr Dętych;
- ✓ Dni Futomy;
- ✓ Dni Błazowej
- ✓ Gminne Święto Plonów.

5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę Błazowa polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego przedstawia się następująco:

Mocne strony:

- uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym oraz w programach prorozwojowych Gminy;
- wysoka aktywność mieszkańców w zakresie kultury;
- wysokie kompetencje władz i administracji samorządowej;
- walory krajobrazowe i przestrzenne Gminy;
- działające na terenie Gminy stowarzyszenia i koła gospodyń wiejskich kultywujące rodzimą tradycję i obrzędowość.

Słabe strony:

- mała ilość obiektów wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- zły stan zachowania niektórych obiektów zabytkowych i związane z tym małe możliwości właścicieli z uzyskaniem środków finansowych na remont tych obiektów;
- brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych;
- niedostateczna edukacja o wartościach dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców;
- niewystarczające dofinansowanie do projektów dotyczących remontów, konserwacji zabytków, w tym dla prywatnych właścicieli;
- brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów historycznych;
- zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów.

Szanse:

- rozwój współczesnej sztuki ludowej opartej na tradycji, podtrzymanie obrzędowości ludowej;
- korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej;
- wykorzystanie znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu promocji gminy Błazowa;
- stworzenie warunków do wykorzystania zasobu dziedzictwa materialnego na potrzeby funkcji kulturalnych i edukacyjnych;
- rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wysoka aktywność i doświadczenie władz i administracji samorządowej w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych;
- pozytywna rola Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków;
- aktywny udział stowarzyszeń i instytucji kultury w kultywowaniu i zachowaniu lokalnego dziedzictwa.

Zagrożenia:

- dewaloryzacja krajobrazu kulturowego, szczególnie tradycyjnego osadnictwa wiejskiego przez niekontrolowany proces wprowadzania nowej zabudowy lub wymianę starej na nową o obcych formach, odkształceniach;
- postępująca degradacja obiektów zabytkowych wskutek nadmiernej eksploatacji oraz niedostosowania sposobu użytkowania do charakteru zabytku;
- ekspansja inwestycyjna w historyczne układy urbanistyczne wsi;
- brak odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony zabytków;

- traktowanie konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego jako problemu konfliktogenego i ograniczającego swobodę dysponowania własnością prywatną i publiczną;
- niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego.

6. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Błażowa służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju miasta. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju Gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane jest temu planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom miasta właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy

Kierunek działań: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania: Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.

Pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków zewnętrznych na odnowę zabytków.

Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.

Priorytet II. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Błażowa

Kierunek działań: Rozszerzenie zasobu – aktualizacja i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków.

Zadania: Dokonanie przeglądu zasobów wpisanych do Gminnej Ewidencji na terenie całej Gminy z udziałem sołtysów i radnych.

Rozpoznanie i wprowadzenie do Ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów.

Określenie stanu technicznego obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji.

Uzupełnienie kart adresowych zabytków w gminnej ewidencji o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

Zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków nt. przeprowadzonych remontów.

Kierunek działań: Inwentaryzacja obiektów małej infrastruktury sakralnej (kapliczki i krzyże przydrożne).

Zadania: Dokonanie przeglądu obiektów w gminie z udziałem sołtysów i radnych. Uzyskanie informacji na temat historii obiektów.

Utworzenie kart adresowych dla zinwentaryzowanych obiektów.

Kierunek działań: zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadanie: Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w planach zagospodarowania przestrzennego.

Priorytet III Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działań: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

Zadanie: udostępnienie Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Błazowa na lata 2012-2015 na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Błazowej. Udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Błazowej.

Kierunek działań: edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadanie: Organizowanie konkursów i wystaw promujących dziedzictwo kulturowe Gminy, publikacje w czasopiśmie lokalnym „Kurier Błazowski”, wprowadzenie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.

7. Instrumenty wdrażania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno- prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
 - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
 - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy;
 - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- instrumenty finansowe:
 - finansowanie wszelkich prac przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
 - udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach;
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje.

- instrumenty społeczne:
 - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego Gminy Błazowa;
 - edukacja kulturowa.

- instrumenty koordynacji:
 - realizacja projektów i programów miasta, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego miasta;
 - realizacja poprzez monitoring stanu środowiska kulturowego.

- instrumenty kontrolne:
 - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
 - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta;
 - analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

8. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta i Gminy Białowa

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami jest zbiorem wytycznych dla gminy, taktowanej jako terytorium administracyjne, a nie wyłącznie dla władz samorządowych. W związku z powyższym źródła finansowania programu nie odnoszą się wyłącznie do środków będących w posiadaniu samorządu.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze miasta z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów programu opieki nad zabytkami. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach.

Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

- Źródła krajowe:
 - dotacje Ministra Kultury;
 - dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
 - dotacje gminne;
 - dotacje wojewódzkie i powiatowe;
 - dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji- fundusz kościelny;
 - programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
 - promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- Źródła zagraniczne:
 - źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych;
 - źródła pozaunijne- Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. „W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”, (t. j., Dz. U. z 2014 r. poz. 399).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;

- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący miasta, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Zasady udzielania dotacji:

- dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50% nakładów koniecznych.

W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.

• **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

• **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

• **Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji- fundusz kościelny**

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

• **Program „Dziedzictwo Kulturowe”** stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- Ochrona zabytków

Celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji- w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku. Priorytet skupia się na celach:

- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- konserwacja i rewaloryzacja zabytków,
- udostępnianie zabytków na cele publiczne.

- Wspieranie działań muzealnych

Celem priorytetu jest wspieranie działalności z zakresu opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także- prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego; a także doposażenia pracowni konserwatorskich.

- Kultura ludowa

Celem priorytetu jest wspieranie najwartościowszych zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej, między innymi promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnieniem elementów sztuki regionalnej. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie „warsztatów tradycyjnych rzemiosł” i „szkół ginących zawodów”, a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej.

- Ochrona zabytków archeologicznych

Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. W ramach priorytetu minister realizuje również dotacje na prowadzenie badań archeologicznych wraz z wykonaniem ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzającej realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań. •

- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego

Celem priorytetu jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku, lub uczelni publicznych.

• Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”

Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów realizowanych przy udziale środków europejskich. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w latach 2007- 2013w ramach: PO Infrastruktura i Środowisko, Regionalnych Programów Operacyjnych, PO Innowacyjna Gospodarka, PO Kapitał Ludzki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programów Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, Programu

Kultura oraz ich następców, które zostaną ogłoszone w ramach finansowania UE w latach 2014- 2020.

Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, etc.

Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

• Program „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

• Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Bieżące programy, w ramach środków pochodzących z Unii Europejskiej, uległy zakończeniu wraz z końcem 2013 r., należy więc oczekiwać na informacje dotyczące finansowania w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii na lata 2014- 2020.

Może okazać się, że nowe programy ruszą z opóźnieniem, wówczas 2014 r. stanowiłby okres przejściowy, dlatego należy na bieżąco monitorować stan prac nad wdrożeniem programów oraz zasad ich działania.

• Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”- Priorytet XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe”

W ramach tego priorytetu, możliwa jest realizacja projektów, które zakładają ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, przyczyniają się do poprawy stanu infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz zwiększają dostęp do kultury. W grę wchodzi takie działania jak np. rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, adaptacja na cele kulturalne, konserwacja zabytków ruchomych, tworzenie systemu zabezpieczeń czy też digitalizacja zbiorów.

W ramach priorytetu możliwe są działania:

Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym.

Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

1. Rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem.
2. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).
3. Zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem.

Z uwagi na wyczerpanie środków finansowych w ramach Priorytetu nie przewiduje się prowadzenia kolejnych naborów wniosków. Następne wnioski realizowane będą po ustaleniu zasad finansowania w okresie 2014 - 2020.

• **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020**

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014- 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

• **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)**

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy uruchomione zostały w 2011 r. Wzorem poprzedniej edycji programu można ubiegać się o środki przeznaczone na ochronę dziedzictwa kulturowego na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej;
- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych i budowli obronnych oraz obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej (szczególnie na muzea nowoczesności);
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii;
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu;
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury;
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego;
- zabezpieczanie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dofinansowanie może sięgnąć 90 % kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów

ANEKSY

Aneks nr 1 Wykaz zabytków architektury i budownictwa miasta i gminy Błazowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

Aneks nr 2 Wykaz stanowisk archeologicznych miasta i gminy Błazowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA MIASTA I GMINY BŁĄŻOWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Materiał	Datowanie	Właściciel	Rejestr zabytków	Uwagi	Nr karty w GEZ
1.	BIAŁKA	Układ urbanistyczny			1429 r. – XIX				2
2.	BIAŁKA	Kapliczka	obok domu nr 220 (d. nr 25)	mur.	1880 r.				1
3.	BIAŁKA	Kapliczka	obok domu nr 228 (d. nr 167)	mur.	XIX/XX w.				3
4.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka		mur.	1906 r.			remont	4
5.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka	przy granicy z Wola Kąkolowską (obok domu nr 97)	mur.	ok. 1930 r.			odnowiona	5
6.	BIAŁKA	Dom	nr 10 (d. nr 7)	drewn.	1. 20 XX w.	Kazimierz Kołodziej		Nie użytkowany	6
7.	BIAŁKA	Dom	nr 45 (d. nr 36)	drewn.	pocz. XX w.	Tomasz Paściak			7
8.	BIAŁKA	Dom	nr 44 (d. nr 37)	drewn.	1905 r.	Antoni Bator			8
9.	BIAŁKA	Dom	nr 48 (d. nr 38)	drewn.	1908 r.	Jolanta Paściak		zmiana dachu, nie użytkowany	9
10.	BIAŁKA	Dom	nr 77 (d. nr 62)	drewn.	pocz. XX w.	Jolanta Pociask			10
11.	BIAŁKA	Dom	nr 203 (d. nr 153)	drewn.	pocz. XX w.	Jan Salamon		Przeznaczony do rozbiórki	11
12.	BŁĄŻOWA	Układ urbanistyczny			XVIII– po 1911			wkomponowany w układ przestrzenny wsi średnio-wiecznej XIV w.	354
13.	BŁĄŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - kościół		mur.	1896 - 1900 r.	Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej	A – 109 z dnia 17.12. 2004	arch. Jan Sas - Zubrzycki, remont. 1907, 1965 r.	176
14.	BŁĄŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - wikarówka	ul. Armii Krajowej 1	mur.	1907 r.	Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej		ob. plebania	177
15.	BŁĄŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - krzyż na kam. cokole		żel.	k. XIX w.	Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej			178
16.	BŁĄŻOWA	Zespół kościoła				Parafia Rzymsko –			179

		parafialnego p.w. Św. Marcina - starodrzew				Katolicka w Błażowej			
17.	BŁAŻOWA	Kaplica na starym cmentarzu		mur.	1904 r.		A-108 z dnia 17.12.2004	wg miejscowych przekazów proj. arch. Jan Sas – Zubrzycki	180
18.	BŁAŻOWA	Kapliczka	ul. Lutaka 6	mur.	1927 r.			w otoczeniu 2 lip, fund. i bud. Józef Rybka	333
19.	BŁAŻOWA	Kapliczka	ul. Rieczna 3	mur.	pocz. XX w.	Adam Wilk			324
20.	BŁAŻOWA	Krzyż	ul. Armii Krajowej	żel.	pocz. XX w.				181
21.	BŁAŻOWA	Pomnik Władysława Jagiełły	Rynek	kam.	ok. 1910 r.				182
22.	BŁAŻOWA	Szkoła ob. Internat	ul. Armii Krajowej	mur.	1910 r.				183
23.	BŁAŻOWA	Szkoła tkacka ob. dom	ul. Lutaka 3	drewn.	ok. 1870 r.	Janina Bogusz		wraz z tkalnią i starodrzewiem, remontowana	331
24.	BŁAŻOWA	Szpital ubogich	ul. Armii Krajowej 8	drewn.	ok. 1880 r.			fund. ks. B. Markiewicz, remontowany	184
25.	BŁAŻOWA	Dawny Zajazd	ul. 3 Maja 2	mur.	przed 1851 r.			zap. przebud. po 1907 r., wielokrotnie remontowany, ostatnio 1998 r.	326
26.	BŁAŻOWA	Zespół dworski - dwór	ul. Myśliwska 16	mur.	XVIII/XIX w.		A - 927 31.05.1975	remont. 2 poł. XIX w przebud. 1978 r. obiekt posiada kartę ewidencyjną	185
27.	BŁAŻOWA	Zespół dworski - park			XVIII/XIX w.	Urząd Gminy w Błażowej		przekształcony 3 ćw. XIX w.	186
28.	BŁAŻOWA	Zespół dworski - stawy			XIX	Urząd Gminy w Błażowej			187
29.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Armii Krajowej 4	drewn.	przed 1918	Stefania Wania			188
30.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 2	mur.	l. 20 XX w.	Kosiorowski			189
31.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 4	mur.	l. 20 XX w.	Krzysztof Bober			190
32.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 6	mur.	l. 20 XX w.	Agata i Artur Leniart			191

33.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 14	mur.	ok. 1936 r.				192
34.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Kręta nr 1	drewn.	pocz. XX w.	P. Kustra			193
35.	BŁAŻOWA	Zespół 6 piwnic	ul. Kręta	mur. - ziem.	4 ćw. XIX w.				194
36.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Kwiatkowskiego 1	drewn.	po 1910 r.			Nie użytkowany	329
37.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 6	drewn.	l. 30 XX w.	Roman Rybka			332
38.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 9a	mur.	ok. 1910 r.	Andrzej Wencel Irena Fudała			330
39.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 18	drewn.	1936 r.				334
40.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 1	mur.	przed 1851 r.	Wspólnota mieszkaniowa		przebud. po 1907 r., remontowany	195
41.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 3	mur.	ok. 1910 r.	Kazimierz Odój			196
42.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 4	mur.	po 1907 r.	Bank Spółdzielczy w Błażowej			197
43.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 5	mur.	ok. 1920 r.	Marta Olech			198
44.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 7	mur.	ok. 1910 r.	Danuta i Andrzej Mazur			199
45.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 8	mur.	po 1911 r.	ob. Posterunek Policji			200
46.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 9	mur.	ok. 1910 r.	Poczta Polska			201
47.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 10	mur.	po 19107 r.				202
48.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 11	mur.	ok. 1910 r.				203
49.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 12	mur.	po 1907 r.				204
50.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 14	mur.	po 1907 r..				205
51.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 16	mur.	po 1907 r..				206
52.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 17	mur.	ok. 1910 r.			Nie użytkowany	207
53.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 22	mur.	po 1907 r.				208
54.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 23	mur.	po 1907 r.				209
55.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 24	mur.	po 1907 r.	M-GBP w Błażowej			210
56.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 32	mur.	po 1911 r.	J. Kocaj, K. Pociask			211
57.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 33	mur.	po 1911 r.				212
58.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 34	mur.	ok. 1907 r.				213
59.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 35	mur.	po 1911 r.	Gospodarka Komunalna			214
60.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 36	mur.	ok. 1911 r.				215
61.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 38	mur.	po 1907 r.				216
62.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 40	mur.	ok. 1911 r.				217
63.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 41	mur.	po 1911 r.				218

64.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 42	mur.	ok. 1907 r.				219
65.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 44	mur.	ok. 1907 r.				220
66.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 46	mur.	ok. 1911 r.				221
67.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 47	mur.	ok. 1910 r.				222
68.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 49	mur.	ok. 1910 r.				223
69.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 51	mur.	po 1907 r.			Remont 2001	224
70.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 52	drewn.	ok. 1930 r.				
71.	BŁAŻOWA	Karczma z kapliczką szafkową w elewacji frontowej	ul. 3 Maja	drewn.	k. XIX w.			nast. sklep, obecnie nie użytkowana, remont	138
72.	BŁAŻOWA	Zespół młyn z domem	ul. Młynarska 1	mur.	po 1910 r.	Marcin Osmyk			225
73.	BŁAŻOWA	Zespół młyna - domek letni	ul. Młynarska 1	drewn.	ok. 1925 r.	Irmina i Marcin Osmyk			226
74.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Polna 7	drewn.	ok. 1920 r.			remont. 1988 r.	227
75.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 3	drewn.	ok. 1920 r.	Joanna Synoś		d. ul. Polna 2	234
76.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 9	drewn.	ok. 1910 r.	Jan Dymek			228
77.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 1	mur.	ok. 1910 r.	Stanisław Kiszka			229
78.	BŁAŻOWA		ul. Piłsudskiego nr 3	mur.	ok. 1910 r.	Zofia Staniszevska			230
79.	BŁAŻOWA	Dom / po II wojnie św. szpital	ul. Piłsudskiego nr 2 (d. Nr 4)	mur.	przed 1852 r.	Sławomir Pucek		zap. remont po 1907 całkowita przebudowa z utraceniem cech stylowych 1997 – 1998 r.	231
80.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 5	mur.	ok. 1910 r.	Antonina Karnas			232
81.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 7	mur.	ok. 1910 r.	Józefa Gagat			233
82.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 2	mur.	1907 - 1911 r.				235
83.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 3	mur.	1907 - 1911 r.				236
84.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 4	mur.	1907 - 1911 r.				237
85.	BŁAŻOWA		Pl. Wolności (Rynek) nr 5	mur.	1907 - 1911 r.			W części nadbudowany	238
86.	BŁAŻOWA	Cmentarz stary			1 poł. XIX w.		A-108 17.12. 2004	ze starodrzewiem, obecnie nieczynny	239
87.	BŁAŻOWA	Cmentarz parafialny			przed 1851 r.			z drewnianą kostnicą i starodrze-	335

								wiem, powiększony	
88.	BŁAŻOWA	Cmentarz żydowski - kirkut			po poł. XVIII			w przysiółku Stanik	328
89.	BŁAŻOWA DOLNA	Układ przestrzenny			przed 1412 – XIX w.			do 1970 r. integralna część z miastem Błażowa i wsią Błażowa Górna	355
90.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Staniki	Kapliczka	obok domu nr 25	mur.	pocz. XX w.	Janina Synoś		Fund. Bator	133
91.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Walantówka	Kaplica	za domem nr 14	mur.	zap. po 1862 r.	Adela Szczygieł		fund. Tomasz Szczygieł, w otoczeniu drzew	156
92.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 108	mur.	1928 r.	Jerzy Bęben		fund. Franciszka i Katarzyny Bęben	157
93.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	naprzeciw szkoły	mur.	ok. 1920 r.			przy mostku obok domu nr 194	158
94.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 519	mur.	l. 20 XX w.				
95.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 529	mur.	pocz. XX w.	Józef Pleśniak			159
96.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Mokłuczka	Kapliczka	obok domu nr 611	mur.	l. 20 XX w.	Jan Nahirny			160
97.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 175	mur.	1938 r.	Jan Rabczak			161
98.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Staniki	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.	Janina Synoś		fund. Bator	133
99.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 525	km.	kon. XIX w.	Adela Rabczak			167
100.	BŁAŻOWA DOLNA	Krzyż	naprzeciw domu nr 147	kam.	1862 r.			fund. Tomasz Szczygieł i jego żona z Kąkolówki	162
101.	BŁAŻOWA DOLNA	Karczma		mur.	ok. poł. XIX w.			przebud., nie użytkowany	163
102.	BŁAŻOWA	Mleczarnia		Cag.	ok. 1920 r.			obok młyna	168

	DOLNA								
103.	BŁAŻOWA DOLNA	Dom	nr 383	drewn.	4 ćw. XIX w.	K. Jamróz		przebud. dachu 1988, nie użytkowany	164
104.	BŁAŻOWA DOLNA	Dom	nr 384 (d. nr 215)	drewn.	ok. poł. XIX w.	Stefania i Władysław Bęben		Nie użytkowany	165
105.	BŁAŻOWA DOLNA	Zespół gospodarczy - młyn parowy	Obok mleczarni	mur.	ok. 1920 r.	Dymek		obecnie elektryczny, remont 1995 r., nie użytkowany	166
106.	BŁAŻOWA GÓRNA	układ przestrzenny wsi			przed 1412 r. – XIX w.			do 1970 r. integralna część z miastem	
107.	BŁAŻOWA GÓRNA przys. Wilczak Błażowski	Kaplica		mur.	zap. pocz. XX			rozbud. 1988 r.	132
108.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 128	mur.	l. 20 XX w.	Konstanty Bartoń			134
109.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	w pobliżu domu nr 168	mur.	k. XIX w.				135
110.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 251	mur.	k. XIX w.	Henryk Graboś		Wzniesiona przez Filipa Grabosia	136
111.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 275 (d. nr 150)	mur.	przed 1851 r.	Jan Rybka			137
112.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	na przeciw domu nr 291	drewn.	pocz. XX w.	Tadeusz i Teresa Pleśniak			150
113.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka		cegl.	ok. 1910 r.	Tadeusz Wielgos		Przy dawnej ścieżce, przy rzece, z Błażowej do Kąkolówki	151

114.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka szafko- wa		drewn.	l. 20 XX w.			Przy drodze z Błażowej do Kąkolówki Folwark zw. „Mały Gościniec”	154
115.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka szafko- wa		drewn.	l. 20 XX w.			Na akcji przy drodze z Błażowej do Kąkolówki Folwark zw. „Mały Gościniec”	155
116.	BŁAŻOWA GÓRNA	Krzyż		drewn.	pocz. XX w.			Przy drodze na Wilczak	327
117.	BŁAŻOWA GÓRNA	Zagroda - dom	nr 212 (d. nr 116)	drewn.	1910 r.	Wojciech Wielgos		zmiana strzechy na eternit l. 60 XX w.	139
118.	BŁAŻOWA GÓRNA	- stajnia z stodołą	nr 212 (d. nr 116)	drewn.	l. 20 XIX w.	Wojciech Wielgos		zmiana dachówki na blachę w cz. pld. 2001	140
119.	BŁAŻOWA GÓRNA	Stodoła	nr 214	drewn.	l. 30 XX w.	Bolesław i Antonina Cieśla			149
120.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 113	drewn.	pocz. XX w.	Halina Kołodziej		obecnie nie użytkowany	141
121.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 115	drewn.	1881 r.	Eugeniusz Bąk		zmienione pokrycie dachu	142
122.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 129	drewn.	l. 20 XX w.	Konstancja Pleśniak			153
123.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 134 (d. nr 78)	drewn.	ok. 1910 r.	Helena Kwaśków		Zmienione pokrycie dachu	143
124.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 156 (d. nr 92)	drewn.	1860 r.	Andrzej Kocój		remont 1980 r., zmienione pokrycie dachu	144
125.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 192 (d. nr 113)	drewn.	pocz. XIX w.	Anna Kocój			
126.	BŁAŻOWA GÓRNA	Stara szkoła, ob. funkcja mieszkalna	nr 251	drewn.	l. 40 XX w.	Urząd Gminy		obecnie użytkowany przez Janinę Pałac	152
127.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 286 (d. nr 143)	drewn.	4 ćw. XIX w.	Józef Sobczyk		Nie użytkowany	146
128.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 282	drewn.	4 ćw. XIX w.	Stanisław Wilk		zmieniony dach	147

129.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 306 (d. nr 157)	drewn.	1931 r.	Zdzisław i Marianna Kośmider		Nie użytkowany, wzniesiony przez Franciszka Batora	148
130.	BŁAŻOWA GÓRNA	Dom	Nr 798	drewn.	pocz XX w.	Anna Kocój		W 2001 r. pokryty blachą	145
131.	FUTOMA	układ przestrzenny wsi			1436 r. – XIX				357
132.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Micha- ła Anioła - kościół		mur.	1910 - 1921	Parafia Rzymsko - Katolicka w Futo- mie	A – 136 23.12. 2005	proj. Stanisław Majerski z Prze- myśla	108
133.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Micha- ła Anioła - plebania		drewn.	1911 - 1912 r.	Parafia Rzymsko - Katolicka w Futo- mie		zap. proj. Stani- sława Majerskiego z Przemysła	109
134.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Micha- ła Anioła - relikty stawu				Parafia Rzymsko - Katolicka w Futo- mie			110
135.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Micha- ła Anioła - starodrzew				Parafia Rzymsko - Katolicka w Futo- mie			111
136.	FUTOMA	Kapliczka z ogrój- cem	w części wsi zw. Dy- raki	mur.	1910 r.			fund. Wawrzyniec i Anna Siemkowie	112
137.	FUTOMA	Kapliczka	na tzw. „Barańcu”	mur.	pocz. XX w.	Marek Kustra			113
138.	FUTOMA	Kapliczka	przy lesie „Dyraki”, na granicy z Piątko- wą	mur.	ok. 1925 r.			pierwotnie z figurą Św. Antoniego, fund. Józef DREW- niak z Rodziną	114

139.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 272	mur.	ok. 1920 r.	Elżbieta Łach		w części wsi zw. „Szajerówka”, fund. żona Walentego Maciołka	115
140.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 29	mur.	1 poł. XIX w.	Aleksander Ignarski		przy starej drodze do kościoła, fund. Wojciech Dziepak	89
141.	FUTOMA	Kapliczka	Obok domu nr 200, koło mleczarni	mur.	l. 20 XX w.	Helena Mazur		fundowana przez Antoniego Drewniaka	124
142.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 230	mur.	pocz. XX w.	Paweł Maciołek		odbud. na wzór pierwotnej, zniszczonej i przeniesiona z nad potoku w 1965 r.	116
143.	FUTOMA	Kapliczka	w pobliżu domu nr 484	mur.	pocz. XX w.	Waldemar Rząsa			117
144.	FUTOMA	Kapliczka słupowa		mur.	pocz. XX w.	Zygmunt Kustra			118
145.	FUTOMA	Kapliczka szafkowa	na gruszy	drewn.	zap. l. 30 XX w.	Stanisław Mierzwa		zap. wyk. Leonard Rząsa	119
146.	FUTOMA	Kapliczka		mur.	1 poł. XIX w.	Aleksander Ignarski		przy starej drodze do kościoła, fund. Wojciech Dziepak	121
147.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 614, przy drodze do Łęgu	cegl.	1930 r.	Zbigniew Wyskiel		Fund. Władysław Wyskiel	95
148.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 660	mur.	1913 - 1915 r.	Edward Kruczek			90
149.	FUTOMA	Kapliczka	w polach na tzw. „Działach”	mur.	pocz. XX w.			Wybudowana przez Kazimierza Rybkę, odbud. ok. 1950 r.	91
150.	FUTOMA	Kapliczka słupowa I	przy tzw. „Piekielnej Drodze” z Błazowej do Ujazdów	mur.	1910 r.			w otoczeniu drzew, fund. Jan Legieć	92
151.	FUTOMA	Kapliczka słupowa II	przy tzw. „Piekielnej Drodze”	mur.	ok. 1920 r.			w otoczeniu drzew	79
152.	FUTOMA przys. Mójka	Kapliczka	Obok domu 389	mur.	ok. 1950 r.	Ryszard Ciągło		fund. w miejscu zastrzelenia człowieka	93
153.	FUTOMA	Figura Św. Woj-	w pobliżu kościoła	kam.	1912 r.	Józef Rybka		fund. Wojciech	94

		ciecha						Panek	
154.	FUTOMA	Figura Serca Pana Jezusa	przy głównej drodze, w pobliżu kościoła	kam.	1919 r.			fund. Wawrzyniec i Anna Sierkowie	123
155.	FUTOMA	Figura Chrystusa Zmartwychwstałego	na końcu wsi, przy drodze do Ulanicy	kam.	ok. 1908 r.	Janina Kustra			96
156.	FUTOMA	Kapliczka	Przysiółek Karpaty	mur.	k. XIX w.	Zofia Pleśniak		fundowana przez Marię Twardy	125
157.	FUTOMA	Rządcówka	ob. dom nr	drewn.	pocz. XX w.			przebud. l. 30 XX w.	
158.	FUTOMA	Karczma	ob. dom nr 121	mur.	ok. 1910 r.	Stanisław Pępek		remontowana	97
159.	FUTOMA	Mleczarnia	Nr 170	mur.	1937 r.			przebud.	98
160.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 184 ob. 348	drewn.	1921 r.	Kazimiera Pocałuń			99
161.	FUTOMA	- stajnia	nr 184 ob. 348	drewn.	1921 r.	Emilia Rabczak			100
162.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 205	drewn.	pocz. XX w.	Konstanty DREWNIAK		Nie użytkowany	358
163.	FUTOMA	- stajnia	nr 205	drewn.	pocz. XX w.	Konstanty DREWNIAK		Nie użytkowana	359
164.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 283 ob. 285	drewn.	1904 r.	Kazimiera Pocałuń			102
165.	FUTOMA	- stajnia	nr 283 ob. 285	drewn.		Kazimiera Pocałuń			103
166.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 754	drewn.	1939 r.	Edward Pępek			105
167.	FUTOMA	- stodoła	nr 754	drewn.	1939 r.	Edward Pępek		Nie użytkowany	106
168.	FUTOMA	Dom	nr 163 ob. Nr 167	drewn.	po 1945 r.	Julia Mierzwa		stolarkę wyk. Piotr Szczutko obiekt posiada kartę ewidencyjną	106
169.	FUTOMA	Dom z częścią gospodarczą	nr 294	drewn.	pocz. XX w.	Danuta Rząsa		rodzinny dom rzeźbiarza Antoniego Rząsy	107
170.	FUTOMA	Dom	nr 309 (d. nr 170)	drewn.	1937 r.	Adolf Bęben		obiekt posiada kartę ewidencyjną	127
171.	FUTOMA	Dom	nr 366	drewn.	1924 r.	Józef Dziepak		Zachowana dekoracja snycerska okien	101
172.									
173.	FUTOMA	Dom	nr 681	drewn.-mur.	ok. 1910 r.	Jan Czapla		Nie użytkowany	128
174.	FUTOMA	Cmentarz parafialny „Stary”			pocz. XIX w.			ze starodrzewiem, obecnie nieczynny	129

175.	FUTOMA	Cmentarz para- fialny	za kościołem		przed 1851 r.			ze starodrzewiem	130
176.	KĄKOLÓWKA	Układ przestrzen- ny wsi			1429 r.– XIX w.				82
177.	KĄKOLÓWKA	Kaplica mszalna	za szkołą	mur.	po 1851 r.			w otoczeniu po- mnikowych lip	57
178.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 79	mur.	ok. 1930 r.				
179.	KĄKOLÓWKA przys. Nowiny	Kapliczka słupowa	obok domu nr 65	mur.	ok. 1920 r.			fund. Józef Bober	58
180.	KĄKOLÓWKA przys. Nawsie	Kapliczka	przy starej drodze, przy rzece	mur.	ok. 1880 r.				71
181.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka słupowa	naprzeciw domu nr 602	mur.	l. 20 XX w.	L. Cygan			59
182.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 540	mur.	pocz. XX w.				60
183.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka słupowa	obok cmentarza za rzeką	mur.	l. 20 XX w.				61
184.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 84	mur.	po 1945 r.	Tadeusz Kulasa			62
185.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka słupowa	za rzeką, obok domu nr 55	mur.	ok. 1945 r.			w pobliżu kaplicz- ki P. Kulasy, fund. Karolina i Tadeusz Płaza	63
186.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	na początku wsi, koło przystanku autobu- sowego	mur.	pocz. XX w.				64
187.	KĄKOLÓWKA przys. Wola Kąkolowska	Kapliczka	obok domu P. Grosz- ka nr 349	mur.	pocz. XX w.			w otoczeniu kasz- tanowca	65
188.	KĄKOLÓWKA przys. Nowa Wieś	Kapliczka		mur.	4 ćw. XIX w.			w otoczeniu mo- drzewi	66
189.	KĄKOLÓWKA	Krzyż	przy drodze do przy- siółka Folwark	drewn.	ok. 1930 r.				67
190.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	Przysiółek Kąt lub Ciurok	mur.	pocz. XX w.	Na polu Ferdynan- da Czapli			72
191.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	Przysiółek Folwark obok leśniczówki przy „Piekielnej Drodze_	mur.	l. 20 XX w.			fundacja rodziny Drewniaków	74

192.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	przys. Głębokie	mur.	1959 r.			Fundowana przez ks. Władysława Lezuchowskiego z Kustrów	75
193.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	przys. Głębokie obok domu nr 787	mur.	l. 20 XX w.			fundowana przez Jana Brzęka	76
194.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	przys. Nowiny w pobliżu kamieniołomu	mur.	l. 20 XX w.			Wewnątrz figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem	78
195.	KĄKOLÓWKA	Krzyż	Przy drodze na Wołę Kąkolowską	drewn.	l. 20 XX w.				69
196.	KĄKOLÓWKA przys. Folwark	Leśniczówka	obok domu nr 447	drewn.	l. 20 XX w.	Józef Sowa		przy „Piekielskiej Drodze”	68
197.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 55	mur.	1848 r.			nieużytkowany	70
198.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 84	drewn.	1944 - 1945 r.	Tadeusz Kulasa		stolarka wyk. Szczutko z Futomy	80
199.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 534	drewn.	1900 r.	Józef Wróbel			81
200.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 541	drewn.	1875 r.	Grzegorz Kucharski		zmiana dachu, nie użytkowany	82
201.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 472	mur.	1930 r.	Bober		ze sklepem i wyszynkiem	84
188.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 628 (d. nr 399)	mur. - drewn.	1880 r. (?)	Florian Mucha	Zmiana pokrycia dachu	kryty strzechą, po śp. Tomaszu Gibale, nie użytkowany	85
202.	KĄKOLÓWKA przys. Kamieniec	Dom	nr 785	drewn.	1937 r.	Julian Czapla		nie użytkowany	86
203.	KĄKOLÓWKA przys. Głębokie	Dom	nr 801	drewn.	zap. k. XIX w.	Jan Bała		d. wł. Stanisława Kuc, przebud. po pożarze w 1914 r.	87
204.	KĄKOLÓWKA	Dom	nr 800	drewn.	1909 r.			Dach zmieniony po pożarze w 2003 r. Na płytę bitumiczną	88

205.	LECKA	Kaplica mszalna ob. kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa		mur.	1938 r.	Parafia Rzymsko - Katolicka		rozbud. 1980 r.	12
206.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 3	mur.	k. XIX w.	Daniel, Daniel Bator		(d. folwarczna) na miejscu poprzedniej, przebud.	13
207.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 351 (d. nr 264)	mur.	1940 r.	Józef Ślęczka		fund. Magdalena Ślęczka	14
208.	LECKA	Kapliczka	w pobliżu szkoły	mur.	pocz. XX w.	Augustyn Stec			15
209.	LECKA	Kapliczka słupowa	obok domu nr 312	mur.	1874 r.	Alojzy Kałucki		przesunięta na obecne miejsce w 1970 r., fund. Jan Mazur	16
210.	LECKA	Kapliczka Słupowa	obok domu nr 326	mur.	4 ćw. XIX w.			zap. fund. Andrzej Bieszczad, przy transformatorze	17
211.	LECKA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 324 (za rzeką)	mur.	l. 30 XX w.	Bronisław Kocur		fund. Szymon Kocur, za rzeką	18
212.	Lecka przys. Łączki	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.	Stefan Mazur			19
213.	LECKA	Kapliczka	na granicy z wsią Gwoźnica, na tzw. „Pasiakach”	mur.	pocz. XX w.	Obecnie krzyż z krucyfiksem			22
214.	LECKA	Krzyż	na cmentarzu cholerycznym	drewn.	pocz. XX w.			przy drodze do przys. Wilczak	23
215.	LECKA	Figura Matki Bożej		kam.	l. 30 XX w.			przy ostatnim przystanku	24
216.	LECKA	Krzyż z figurą Pana Jezusa	obok domu nr 363	drewn.		Jan Ślęczka		na miejscu poprzedniego 1990 r.	25
217.	LECKA	Krzyż		drewn.	pocz. XX w.			przy ostatnim przystanku	26
218.	LECKA	Szkoła		mur.	1910 r.			kilkakrotnie rozbudowywana	27
219.	LECKA	Zagroda - dom	nr 160 (d. nr 112)	drewn.	1920 r.	Zofia Stec			28
220.	LECKA	- stodoła	nr 112	drewn.	1930 r.	Zofia Stec			20
221.	LECKA	Zagroda - dom	nr 310	drewn.	1914 r.	Józef Bieszczad			29

222.	LECKA	- stodoła	nr 310	drewn.	ok. 1920 r.	Józef Bieszczad		w ruinie	30
223.	LECKA	Dom	nr 62 (d. nr 43)	drewn.	l. 20 XX w.	Stanisław Ślęczka			31
224.	LECKA		nr 98	drewn. z dobudowa- ną cz. mu- rowaną	1930 r.	Franciszek Biesz- czad		ob. nie użytkowa- ny, częściowo ro- zebrany	32
225.	LECKA	Dom	nr 318 (d. nr 244)	drewn.	4 ćw. XIX w.	Roman Kocur			33
226.	LECKA		nr 347	drewn.	ok. 1947 r.	Alfreda Knaś			34
227.	NOWY BO- REK	Kapliczka	przy starej drodze do Borku Starego, obok domu nr 293	mur.	ok. 1945 r.	Piotr Kmiotek		Wzniesiona przez Stanisława Kmiot- ka	174
228.	NOWY BOREK przys. Stawiska	Kapliczka Św. Walentego	obok domu nr 503	mur.	4 ćw. XIX w.	D. Kuśnierz		za rzeką	341
229.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 317	mur.	pocz. XX w.	Matuszewski			169
230.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 283	mur.	4 ćw. XIX w.	Zofia Synoś	A-495 22.03. 2011		170
231.	NOWY BOREK przys. Wola Borkowska	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.				171
232.	NOWY BOREK przys. Poręby	Kapliczka	Obok domu nr 49	mur.	zap. pocz. XX	Janusz Ruszel		Wybudowana przez Ludwika Ruszla jako wo- tum za powrót do zdrowia	175
233.	NOWY BOREK	Figura Matki Bożej		kam.	sprzed 1851 r.			na kolumnie, po- dworska, odno- wiona i uzupeł- niona o figurę w 1909 r. przez Bank Parcelacyjny we Lwowie	172
234.	NOWY BOREK	Kapliczka	na początku wsi od strony Tyczyna	mur.	pocz. XX w.				338
235.	NOWY BOREK	Krzyż z krucyfiks- sem	Obok domu 374	drewn.	pocz. XX w.				339

236.	NOWY BOREK	Karczma	obok dom nr 308 (d. nr 259)	drewn.	k. XIX w.	Maria Kowal		remontowana	340
237.	NOWY BOREK	Dom	nr 99	drewn.	l. 20 XX w.	Aleksandra Kowal			99
238.	NOWY BOREK	Dom	nr 236 (d.nr 234)	drewn.	pocz. XX w.	Krystyna Miłał			337
239.	NOWY BOREK	Dom	nr 255	drewn.	po poł. XIX w.	Monika Synoś		remontowany	336
240.	NOWY BOREK	Dom	nr 381	mur.	pocz. XX w.	Bronisława Najda			173
241.	PIĄTKOWA	Kaplica	obok domu nr 41 (d. nr 26)	mur.	k. XIX w.	Dai właściciele ro- dzina Sieczków dz. Nr 307		przys. Łęg, w oto- czeniu starodrze- wia	36
242.	PIĄTKOWA	Kaplica mszalna	obok domu nr 94 (d. nr 65)	mur.	1905 r.		A-395 10.02. 2010	w pobliżu kościoła	37
243.	PIĄTKOWA	Kapliczka	obok domu nr 220	mur.	l. 20 XX w.	Antonina Paściak			38
244.	PIĄTKOWA	Kapliczka	obok domu nr 373	mur.	ok. 1880 r.			przy głównej dro- dze, na polu Jana Drewniaka	39
245.	PIĄTKOWA przys. Wola	Kapliczka		mur.	k. XIX w.	Emilia Wyskiel		za laskiem na skraju pól, fund. Piotr Brzuch, re- mont 1997	40
246.	PIĄTKOWA przys. Wola	Kapliczka	obok domu nr 274	mur.	ok. 1920 r.	Maria Wyskiel		fund. Michał Drewniak	41
247.	PIĄTKOWA	Kapliczka Św. Walentego	przy mostku na Piąt- kówce	mur.	po 1918 r.			na miejscu śmierci dezertarów, fund. Gromadzka	42
248.	PIĄTKOWA	Kapliczka	za domem nr 396	mur.	ok. 1920 r.	Wiktoria Maciołek			43
249.	PIĄTKOWA	Krzyż	obok domu nr 163	bet.	1933 r.	Adela Drewniak		pamiątka jubileu- szu odkupienia	44
250.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy starej drodze do Harty	drewn.	pocz. XX w.			na górze	45
251.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy drodze z Błażo- wej do Łańcuta	drewn.	pocz. XX w.				46
252.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy drodze z Błażo- wej do Łańcuta	drewn.	zap. pocz. XX w				
253.	PIĄTKOWA	Zagroda - dom	nr 3	drewn	k. XiX w.	Bronisława Rybka			47
254.	PIĄTKOWA	- piwnica	nr 3	mur. - kam.	k. XiX w.	Bronisława Rybka			48
255.	PIĄTKOWA	Zagroda - dom	nr 153	drewn	4 ćw. XIX w.	Jakub Rząsa		Nie użytkowany	49
256.	PIĄTKOWA	- stodoła	nr 153	drewn	k. XiX w.	Jakub Rząsa		Nie użytkowany	50
257.	PIĄTKOWA	Dom	nr 43	drewn.	l. 20 XX w.	Władysław Rybka			51

258.	PIĄTKOWA	Dom	nr 137	drewn.	l. 30 XX w.	Cecylia Drewniak		Nie użytkowany	52
259.	PIĄTKOWA	Dom	nr 147	drewn.	1926 r.	Stanisław Woźniak		obecnie nie użytkowany	53
260.	PIĄTKOWA	Dom	nr 164	drewn.	ok. 1950 r.	Krystyna Groszek		obecnie nie użytkowany, snycerka Szczutko z Futomy	54
261.	PIĄTKOWA	Dom	nr 226 (d. nr 139)	drewn.	l. 20 XX w.	Stefania Kwaśny			55
262.	PIĄTKOWA	Dom	nr 220	drewn.	pocz. XX w.	Antonina Paściak		remontowany	56

EWIDENCJA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH MIASTA I GMINY BŁĄŻOWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Lokalizacja archeologiczna			Numer ewidencyjny działki	Datowanie	Własność	Nr karty w GEZ
			Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr stanowiska w miejscowości				
1.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	1	1	2757, 2777, 2758, 2776, 3296, 3617	archeologia	prywatna	241
2.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	5	3	3400	archeologia	prywatna	242
3.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	6	4	2677/2	archeologia	prywatna	243
4.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	7	5	3470	archeologia	prywatna	244
5.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	8	6	3488	archeologia	prywatna	245
6.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	9	7	2733/2	archeologia	prywatna	246
7.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	10	8	1828	archeologia	prywatna	247
8.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	11	9	1168	archeologia	prywatna	248
9.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	12	10	1113, 1114, 818, 823/1	archeologia	prywatna	249
10.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	13	11	674	archeologia	prywatna	250
11.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	14	12	13/1	archeologia	prywatna	251
12.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	15	13	471, 472, 473	archeologia	prywatna	252
13.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	16	14	373	archeologia	prywatna	253
14.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	17	15	376/1	archeologia	prywatna	254

15.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	18	16	329, 330, 332	archeologia	prywatna	255
16.	Błazowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	2	2	2018/2	archeologia	prywatna	256
17.	Błazowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	3	3	2081	archeologia	prywatna	257
18.	Błazowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	4	4	2155/2	archeologia	prywatna	258
19.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	34	15	32	archeologia	prywatna	259
20.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	35	16	3120	archeologia	prywatna	260
21.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	33	14	439	archeologia	prywatna	261
22.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	32	13	5393/7	archeologia	prywatna	262
23.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	31	12	707	archeologia	prywatna	263
24.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	30	11	5339	archeologia	prywatna	264
25.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	29	10	4940	archeologia	prywatna	265
26.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	28	9	164	archeologia	prywatna	266
27.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	27	8	266	archeologia	prywatna	267
28.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	26	7	197	archeologia	prywatna	268
29.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	25	6	243	archeologia	prywatna	269
30.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	24	5	2115	archeologia	prywatna	270
31.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	23	4	2772	archeologia	prywatna	271

32.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	22	3	2834/2	archeologia	prywatna	272
33.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	21	2	3832	archeologia	prywatna	273
34.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	20	1	4148	archeologia	prywatna	274
35.	Błazowa Górna	Stanowisko archeologiczne	106-77	14	1	1304	archeologia	prywatna	275
36.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	32	5	223	archeologia	prywatna	276
37.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	33	6	85	archeologia	prywatna	277
38.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	7	4	4272	archeologia	prywatna	278
39.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	6	3	221	archeologia	prywatna	279
40.	Błazowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	5	4	137/2	archeologia	prywatna	280
41.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	8	3	644, 653	archeologia	prywatna	281
42.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	9	4	1227	archeologia	prywatna	282
43.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	10	5	2457/2	archeologia	prywatna	283
44.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	11	6	2837/1	archeologia	prywatna	284
45.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	12	7	3730	archeologia	prywatna	285
46.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	13	2	3718/1	archeologia	prywatna	286
47.	Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	4	1	625, 624	archeologia	prywatna	287
48.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	28	16	976, 977	archeologia	prywatna	288

49.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	27	15	3254	archeologia	prywatna	289
50.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	26	14	891, 3232	archeologia	prywatna	290
51.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	25	13	734	archeologia	prywatna	291
52.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	24	12	1346	archeologia	prywatna	292
53.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	23	11	1246	archeologia	prywatna	293
54.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	22	10	1296	archeologia	prywatna	294
55.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	20	8	383/2	archeologia	prywatna	295
56.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	21	9	212	archeologia	prywatna	296
57.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	19	7	382	archeologia	prywatna	297
58.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	18	6	1269, 1266, 1264/3, 1264/4	archeologia	prywatna	298
59.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	16	4	1063/7	archeologia	prywatna	299
60.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	17	5	1270	archeologia	prywatna	300
61.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	15	17	1632	archeologia	prywatna	301
62.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	17	28	2080	archeologia	prywatna	302
63.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	8	6	1402/1	archeologia	prywatna	303
64.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	7	5	1384/3	archeologia	prywatna	304
65.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	6	4	1505/2, 1369/3	archeologia	prywatna	305

66.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	5	3	1797/6	archeologia	prywatna	306
67.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	8	19	176-182, 185	archeologia	prywatna	307
68.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	1	1	154/3	archeologia	prywatna	308
69.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	2	2	1353	archeologia	prywatna	309
70.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	3	3	1772	archeologia	prywatna	310
71.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	7	18	75, 76, 77, 78	archeologia	prywatna	311
72.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	9	20	266, 267	archeologia	prywatna	313
73.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	10	21	3250/3	archeologia	prywatna	314
74.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	11	22	3247	archeologia	prywatna	315
75.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	12	23	320	archeologia	prywatna	316
76.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	13	24	3216/1	archeologia	prywatna	317
77.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	14	25	1765	archeologia	prywatna	318
78.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	15	26	361	archeologia	prywatna	319
79.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	16	27	3233/1	archeologia	prywatna	320
80.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	18	29	491	archeologia	prywatna	321
81.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	19	30	3214	archeologia	prywatna	322
82.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	20	31	2398, 2399	archeologia	prywatna	323